

Gönderim Tarihi: 22.08.2022

Kabul Tarihi: 07.12.2022

TÜRKİYE SAHASI EFSANE VE MEMORATLARINDA CİN TASAVVURU

Jinn Imagination in Turkish Field Legends and Memoirs

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE

Dr. Öğr. Üyesi; Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat

Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

damlanur.kucukyildiz@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2205-1218

Çalışmanın Türü: Derleme

Öz / Cin, mitolojide ve inançlarda gözle görülemeyen ve ilahi özellik taşıyan, genellikle kötü ve korkutucu bir şekilde nitelendirilen varlıklar için kullanılan bir adlandırmadır. Türk halk kültüründe cinlerle ilgili çok sayıda inanış, düşünce, korku ve tasavvur söz konusudur. Genellikle kötü ruhlar olarak kabul edilen bu varlıklardan insanlar korkmuş ve kendilerini onlardan korumaya çalışmıştır. Tabiatüstü varlıklar olarak nitelendirilen cinler, insanlara çeşitli şekillerde görünür, tekinsiz mekânlar olarak nitelendirilen yerlerde bulunurlar. Cinlere zarar verenlerin türlü şekillerde cezalandırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, cin ve cin türevi varlıkların halk muhayyilesinde nasıl şekil bulduğu, mekânlarının ne olduğu, hangi eylemlerde buldukları ve bu doğrultudaki özellikleri ele alınmıştır. Çalışmayla cinlerin özellikleri çıkarılıp Türkiye sahasında nasıl tasvir edildikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Toplamda 44 kitap, tez vb. eserden hareketle 380 memorat ve 260 efsane metninden yararlanılan çalışma sonucunda Türk halk kültüründe yer alan cin tasavvuru ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: / Türkiye Sahası, Efsane, Memorat, Anlatı, İnanış, Cinler, Tasavvur.

Abstract: Jinn is a denomination used in mythology and beliefs for beings that are invisible and divine, often described as evil and frightening. There are many beliefs, thoughts, fears and imaginations about jinn in Turkish folk culture. People have been afraid of these beings generally considered to be evil spirits and have tried to protect themselves from them. Jinn, which are described as supernatural beings, appear to people in various ways and are found in places that are described as uncanny places. It is seen that those who harm jinn are punished in various ways. In this study, how jinn and jinn-derived beings are shaped in the public imagination, what their places are, what actions they take and their features in this direction are discussed. With the study, all the characteristics of jinn are revealed and it is tried to determine how jinn are depicted in the field of Turkey. As a result of the study using 380 memoirs and 260 legend texts based on a total of 44 works including books and thesis, the jinn imagination in Turkish folk culture has been revealed.

Keywords: Turkish Field, Legend, Memoir, Narration, Belief, Jinn, Imagination.

1. GİRİŞ

Sözlü kültürde olağanüstü özellikte ve gizli güçlere sahip, çeşitli şekillerde tahayyül edilen, ama somut bir şekle sokulamayan varlıklarla ilgili pek çok anlatı mevcuttur. Bu tür anlatıların değerlendirilmesi, toplumu anlamaya ve toplumun sahip olduğu değerleri, düşünce dünyasını tanıtmaya

yardımcı olur. Tabiatın ruhlarla dolu olduğuna, doğada birtakım gizli güçlerin varlığına inanan eski Türklerde bu inanışın doğal bir göstergesi olarak “İzi”, “İye” veya “Yiye” adını taşıyan koruyucu ruhların ayrı bir önemi vardır. Bu tür inanışlar, kültür içerisinde yaşantısını sürdürerek İslamiyet’in kabulünden sonraki dönemde de varlık göstermişlerdir. Söz konusu inançlar zamanla bazı değişikliklere uğrayarak günümüze gelmiştir. Cin inancı da bu tür eski halk inanışlarından biridir ve benzer bir değişime uğramıştır. Eski Türklerin ruhlar hakkında çok belirgin tasavvurları vardır. İyilik getireni de kötülük vereni de olan bu ruhlar, aynı zamanda hem iyi hem de kötü olmamaktaydı. Bunlar içerisinde “Bizden yeyler” denilen demonik varlıklar, insanlara zarar verirlerdi (Beydili, 2002: 590; Yaltrık, 2013: 189, 190). Efsane ve memoralarda¹ karşımıza en fazla çıkan tabiatüstü varlıklar arasında yer alan cinlerle ilgili pek çok tasavvur vardır. Bu tasavvurların fazlalığında cinlerin dinen de niteliklerinin ve fonksiyonlarının belirlenmiş olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Yiyip içebilen, evlenen, çoğalan, istedikleri zaman istedikleri sûrete girebilen, topluluk halinde yaşayan, çeşitli hastalıklara, sakatlıklara neden olduğuna inanılan ve korunmak için birtakım tedbirlere başvurulmuş bu varlıkların mahiyeti, ne şekilde zuhur ettikleri, hangi mekânlarda buldukları halkbilimcilerin de merak ettikleri sorular arasındadır. Farklı anlatmalardan hareketle tespit edebildiğimiz soruların cevabı çeşitli olsa da metinlere bütüncül olarak baktığımızda tespit edilen bu özelliklerin cinlerin varlığıyla ilgili genel bir tasavvur ortaya koyduğu görülecektir. Sonuçta demonik özellik gösteren bazı olağanüstü varlıklar İslâmiyetle birlikte cin şeklinde adlandırılarak halk kültüründe birtakım farklılık ve değişimlerle vücut bulmuştur. Bu varlıklarla ilgili çeşitli inanışlar günümüzde de yaşatılmaya devam etmektedir.

a) Amaç

Türk halk kültüründe birtakım olağanüstü özellikleriyle insanların yaşamında etkisi olan, cin adı verilen çeşitli yaratıkların varlığına inanılır (Çobanoğlu, 2003: 83). Cin, Türk mitik tasavvurlarında, en geniş yayılma alanı bulan ve hakkında en fazla korku unsuru bulunduran demonik varlıktır (Sarpkaya, 2018: 144; Polat, 2019: 191). Türk halk kültüründe cinlerin iki gruba ayrıldığına inanılır. Buna göre; bir kısmı İslamiyet’i kabul ederek Müslümanlara karşı iyi sayılabilecek davranışlarda bulunurken bir kısmı da Müslüman olmayıp insanları yoldan çıkarmak, korkutmak ve cezalandırmak

¹ “Tabiatüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan veya ondan dinlenmiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâye” olarak tanımlanan memorat türü ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. (Çobanoğlu, 2003).

için çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. Halk tasavvurunda da bilhassa bu kötü özellikleriyle varlık gösterirler. Bu bağlamda halk anlatmalarından yola çıkarak Türk halkının kötülük algısı hakkında fikir sahibi olunabilir (Duman, 2017: 75).

Çalışmanın genel amacı; Türkiye sahasında derlenen efsane ve memoralardaki cin tasavvurunu ve cinlerle ilgili inanışları tespit etmek ve değerlendirmektir. Bu yapılırken de çeşitli yüksek lisans, doktora tezleri, akademik kitap ve makalelerden yararlanılmıştır.

Efsane ve memoralardaki “cin”ler üzerine Türkiye’de pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen bunlar genelde bölgesel kalmıştır. Bu çalışmayla cinlerin özellikleri çıkarılıp Türkiye sahasında cinlerin nasıl tasvir edildiği üzerinde durulmuştur. Bu yüzden çalışmada cinler üzerine yapılan efsane ve memoralar, yazılı kaynaklardan yola çıkarak tasnif edilmeye çalışılıp cinlerin halk üzerindeki etkisi ve halkın muhayyilesinde nasıl şekillendiği ve bu etkinin edebiyatımıza nasıl yansıdığı üzerinde durulmuştur.

b) Kapsam ve Yöntem:

Çalışmada öncelikli olarak efsane ve memoralarda cinlerle ilgili çeşitli kaynaklar taranmış; ardından bu kaynaklarda yer alan metinler fişlenmiş ve cinlerin nasıl tasavvur edildiği tespit edilerek cinlerle ilgili şekil özellikleri, buldukları mekânlar, onlardan kurtulma yolları vb. başlıklar altında çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonunda bu varlıkların tasvirleri, buldukları mekânlar, cezalandırma ve ödüllendirme yollarıyla ilgili genel bir tablo hazırlanmıştır.

İnceleme, Türkiye genelini kapsadığı için bizzat sahadan derleme yapılmayıp Türkiye sahasını kapsayan tez, kitap vb. yazılı metinlerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda toplamda 44 eserde yer alan 380 memoral ve 260 efsane metninden hareketle çalışma ortaya konulmuştur. Bu eserler üzerinden inceleme yapılırken tabiatüstü varlıklarla ilgili daha önceki çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Özkul Çobanoğlu’nun *Türk Halk Kültüründe Memoralar ve Halk İnançları* ve İrfan Polat’ın *Memoral Yapı, Tasavvur ve Metinler* isimli eserleri, cinlerle ilgili detaylı bilgiler veren ve araştırmacıları yönlendiren önemli çalışmalardır. Efsane ve masal metinlerinden hareketle cinlerin görünüşleri ve özelliklerini ortaya koyan bir başka çalışma ise yine İrfan Polat’ın 2019 yılında tamamlanan *Türkiye Sahası Masal ve Efsanelerinde Korku Kültü* isimli doktora tezidir. Çalışma, 2020 yılında *Türk Masal ve*

Efsanelerinde Olağanüstü Güçler ve Varlıklar Türkiye Sahasının Demonoloji ve Diabolojisi adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Polat, çalışmasında alkarısı, cadı, cin, dev, peri gibi olağanüstü varlıkların görünümelerini ele almış ve Türk masal ve efsanelerinden hareketle metinlerdeki korku motiflerini kataloglamıştır. Bu bağlamda cinlerle ilgili 767 motif tespit etmiştir. Bu türden varlıklarla ilgili yapılmış önemli çalışmalardan bir diğeri ise Seçkin Sarpkaya'nın 2014 yılında tamamladığı *Türkiye Sahası Masal ve Efsanelerinde Demonolojik Varlıklar* isimli yüksek lisans tezidir. Tez çalışması daha sonra *Türklerin Şeytani Masalları (Türk Masal ve Efsanelerinde Demonolojik Varlıklar)* adıyla kitap olarak yayımlanmıştır. Sarpkaya, çalışmasında masallar ve efsanelerde demonolojik varlıkları ele almış, masalarda cadı, canavar, cin, ejderha, dev, peri, şeytan gibi varlıkların kötücül niteliklerini detaylı olarak incelemiştir. Çalışmamızda kullanılan yöntem, Seçkin Sarpkaya'nın motif ve yapı incelemesi yaklaşımıyla oluşturulmuştur. Sarpkaya'nın yalnızca efsaneleri değerlendirmesi göz önünde bulundurularak memoratlar da konuya dâhil edilmiş, efsane ve memoratlar konusunda yapılan güncel yayınlar da çalışmada dikkate alınmıştır.

2. CİNLERLE İLGİLİ ADLANDIRMALAR

Cinlerin isimleriyle ilgili çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan birinde cinlere neden “bizden iyiler” dendiğine dair bir açıklama söz konusudur. Rivayete göre bir kadın peygamber doğum yapar. Biri çok güzel diğeri ise çok çirkin olan ikiz çocuk dünyaya getirir. Kadın, güzel çocuğunu insanlardan korumak için onu herkesten gizleyerek, çirkin olan çocuğunu ise göz önünde büyütür. Saklanarak büyütülen güzel çocuktan cinler türemişken çirkin olandan insanoğlu türemiştir. Bu nedenle halk arasında cinler için Bizden Yeğler (Je Me Çeter) olarak bahsedilir (Ekmekçi, 2020: 76). Cinler, İyi Saatte Olsunlar, Bizden İyiler, Pirabok, Pirelik, Kepoz, Piraboçık, Pispatik (Helimoğlu Yavuz, 1993: 120, 121, 326, 330, 346), Üç harfliler (Kızıloğlu, 2013: 97), Ecinni (Çobanoğlu, 2003: 123), Arap, Gaipdenler, Çarşamba Karısı ve Zurnacı (Sarpkaya, 2018: 174), Bicik (Mehmet Şakir, 1933: 83), Concolos, Andık, Geçkin, Gezer, Ibrık Kalfa, İfrit, İbliz, İli, İliyertemi, İsmi Lazım Değiller, Keruş, Korkut, Orak, Sayıp, Tarlagazan, Ecin, Öcü, Umacı, Uçuk (Çelik, 2011: 73-74) Cinka (Rize/Fındıklı) gibi çeşitli adlarla anılırlar. Cinlerin “Bizden İyiler”, “İyi Saatte Olsunlar” gibi adlandırmaları, onları görmeme isteği ve onlardan gelebilecek tehlikelerin önüne geçmek amacıyla. Bu nedenle “cin” adı tabulaşmıştır. Özellikle ikinci vaktinden sonra adları söylendiği takdirde konuşan kişiye isimlerini söylememesi gerektiği şeklinde uyarıda bulunulur. Adlarının söylenmesi

durumunda, ortamda olacakları ve orada bulunanlara zarar verecek eylemlerde bulunacakları yönünde korku ve endişe duyulur. Ayrıca cinlerin Niyazi, Abdurrezzak, Ali, Tayyibe, Muhtet Hanım, Şehtiğ, Rehtiğ (Bazancir, 2010: 78-79; Kızıloğlu, 2013: 98), Rüküş Hanım, İbrık Kalfa (Boratav, 2015: 88), Eba, Sebi (Polat, 2020: 281) gibi insanların kullandıkları isimlere benzer veya daha önce hiç duyulmayan adları vardır.

3. CİN TASVİRLERİ

Cinlerin şekil özelliklerine baktığımızda insanların karşısına bilhassa çeşitli hayvanların şekline girerek çıktıkları anlaşılmaktadır. Kazan, Hakas ve Altay Türklerinde korku salan kötü ruhların kedi, köpek, yılan gibi hayvanların şekline girebildiğine inanılmaktaydı (Çoruhlu, 2013: 183). Cinlerin yılan vb. şekillere girip göründüklerine dair hadisler de vardır (Ateş, 2002: 127). Efsane ve memoralarda karşımıza çıkan yılan ve kuş görünümündeki cinlerde yılanın yeraltı dünyasıyla, kuş şeklinde olanlarınsa göklerle bağlantılı olduğu düşünülmüştür (Beydili, 2005: 131). Yine efsane ve memoralardaki cin tasavvuruna baktığımızda cinlerin çeşitli hayvanların şekline girebildiği görülmektedir. Bunlar içerisinde özellikle kedi, köpek ve keçi çok sayıda metinde karşımıza çıkan tasvirlerdendir. Efsane ve memoralarda **kuş** (Balaban, 2013: 530-53, 651-652; Hallaç, 2017: 129), **otuz renkli bir kuş** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 110-111), **oğlak/ gıdik/ keçi yavrusu** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 99, 110, 111, 326, 334, 335; Balaban, 2013: 531; Çobanoğlu, 2003: 89; Kızıloğlu, 2013: 119-120; Sönmez, 1994: 394), **keçi** (Önal, 2003: 265; Yakın, 2017: 145; Demir, 2013: 78; Sancak, 2008: 84-85; Kızıloğlu, 2013: 112; Dündar, 2021: 107; Türkmen, 2017: 142; Güzel, 2016: 178; Yeloğlu, 2009: 515), **başı görünmez, kılları yerde sürünen keçi** (Önal, 2003: 265), **konuşan keçi** (Güzel, 2016: 175), **köpek** (Sancak, 2008: 89; Akkuş, 2018: 83; Demir, 2013: 78; Hallaç, 2017: 129; Türkmen, 2017: 170), **köpek yavrusu** (Sancak, 2008: 84, 85, 86), **kara köpek/ kara it** (Göde, 2002: 434; Başarkanoğlu, 2010: 79), **beyaz köpek** (Türkmen, 2017: 164, 176), **keci** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 338, 339; Demir, 2013: 78; Yüksel, 2011: 199; Seyidoğlu, 2005: 216; Ekmekçi, 2020: 76; Kızıloğlu, 2013: 103, 115, 117, 11, 119, 120; Türkmen, 2017: 179; Yeloğlu, 2009: 456, 463), **sarı keci** (Yeloğlu, 2009: 411), **kara keci** (Polat, 2020: 93; Helimoğlu Yavuz, 1993: 118; Türkmen, 2017: 179; Yeloğlu, 2009: 403), **konuşan keci** (Yüksel, 2011: 199; Seyidoğlu, 2005: 217), **küçük siyah bir keci yavrusu** (Yağbasan, 2013: 173), **kaplan büyüklüğünde keci** (Türkmen, 2017: 179), **tavşan** (Demir, 2013: 78; Türkmen, 2017: 145), **kurbağa** (Demir, 2013: 81; Balaban, 2013: 534, 535; Işık, 1998: 114), **öküz** (Dervişoğlu, 2016: 302; Türkmen, 2017: 173), **alında bir tek gözü olan**

öküz (Kara, 1993: 88), **yılan** (Balaban, 2013; Gökşen, 1999: 179; Helimoğlu Yavuz, 1993: 340-341; Türkmen, 2017: 164, 167; Yeloğlu, 2009: 426), **kara yılan** (Göde, 2002: 432; Çobanoğlu, 2003: 91), **insan kafası büyüklüğünde, sakal gibi kılları olan yılan** (Türkmen, 2017: 178), **örümcek** (Işık, 1998: 109), **inek** (Sancak, 2008: 87; Kızıloğlu, 2013: 121; Güzel, 2016: 175; Sarıkaya, 2017: 85), **donbay** (Türkmen, 2017: 177), **buzacağı** (Dündar, 2021: 111), **tilki** (Ekmekçi, 2020: 77; Kızıloğlu, 2013: 120), **siyah bir tilki** (Kızıloğlu, 2013: 120), **eşek** (Çobanoğlu, 2003: 91; Karadavut, 2008: 237; Sarıkaya, 2017: 85; Türkmen, 2017: 142), **bir ayağı olmayan eşek** (Güzel, 2016: 175), **katır** (Türkmen, 2017: 171), **at donağında** (Sarıkaya, 2017: 85), **keçi ile tavşan karışımı bir yaratık** (Çobanoğlu, 2003: 89), **domuz, altı kafalı ejder** (Çobanoğlu, 2003: 91), **ayı** (Yavuz, 2018: 73), **Civciv, tavuk, tüysüz tavuk, güvercin, keklük, hindi, deve** (Türkmen, 2017: 139, 142-144, 145, 163, 165, 169, 171, 173, 176, 179), **kuzu** (Yavuz, 2018: 178), **sabah dört ayaklı olup gece altı ayaklı olan kuzu** (Güzel, 2016: 177) gibi hayvanların şeklinde insanlara görünen cinlerin, olumsuzluğu sembolize etmesi bağlamında özellikle kara renkle özdeşleştiği görülmektedir. Bunun yanı sıra sarı ve beyaz renkteki hayvan tasvirleri de çok az olmakla birlikte karşımıza çıkmaktadır.

Cinlerin hayvan şeklinde görünmesi, insana benzemeyen varlıklar olması, ancak insana yakın, insanın çevresinde görebileceği varlıklarla özdeşleştirilmesiyle ilgilidir. İnsanın görmediği, merak ettiği ve uzak durması gerektiği mahlûkları somutlaştırarak görünür kılma yoluna gittiği düşünülebilir. Birey korksa bile kendisini endişelendiren tehdidi görmek, onu somutlaştırmak ister. Bu noktada hayvanlar, insandan farklı, fakat onun çevresinde tanık olup en yaygın gördüğü varlıklardan olması dolayısıyla cinlerin girebileceği şekiller arasında yer almıştır. Bir diğer neden ise korkudur. Hayvan şeklinde görünen ve çoğu zaman insanlarla iletişime geçmeye çalışan cinler, bireyde korkuya sebep olur. Westermarck ise cinlerin çeşitli hayvanlar şeklinde görülmelerine farklı bir yorum getirmektedir. Cinlerin hayvan şekline girmesinin hayvanlarla cinlerin arasında herhangi bir alaka bulunmasıyla ilgili olmadığını belirten Westermarck'a göre cinlerin doğadaki faal kuvveti temsil etmesi ve canlı şeyler arasında insanların tam olarak anlayamadığı esrarlı varlıkların hayvanlar olması, cinlerin hayvan şeklinde görüldüğü düşüncesini doğurmuştur (Coşkunlar, 1962: 17).

Bununla birlikte başta hayvan şeklindeyken daha sonra insana veya başka bir varlığa dönüşen cinler de tasavvurlar arasındadır. Bu durum ise bireyin yaşayacağı korkuyu en üst düzeye çıkaracak etmenlerden biridir.

Karşısında git gide büyüyen bir varlığı görmek, hayvandan insana, insandan hayvana dönüşen varlıklarla karşılaşmak bireyde oluşan korkunun düzeyini artıran durumlardandır: **Keçi yavrusunun gittikçe büyümesi** (Sönmez, 1994: 394), **git gide büyüyen kedi yavrusunun bir aslan kadar olması** (Yağbasan, 2013: 173), **tayın ters ayaklı uzun kulaklı bir cine dönüşmesi** (Akkuş, 2018: 50), **oğlağın ön ayaklarının uzaması ve konuşması; su kenarına bırakılan kedinin boyunun birden bire bir kavak kadar uzaması; kuzu kılığına giren cinin daha sonra insan cesedine dönüşmesi; önce yılan şeklinde görünen cinin daha sonra güzel bir kıza dönüşmesi** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 99, 337, 338-341; Yavuz, 2018: 178), **gece köpek yavrusuyken gündüz insan cesedi şeklinde yaşamaları** (Sancak, 2008: 86), **koyunun kadına dönüşmesi, beyaz çarşafı üst tarafı cin, alt tarafı keçi olan bir yaratık, koyunun göğe doğru ateş olup ses olup çıkması** (Kızıloğlu, 2013: 111, 112-113), **eşeğin ateşten bir kavağa** (Karadavut, 1992: 237), **büyüyen kedinin tosuna dönüşmesi, keçinin mevtaya, mevtanın keçiye dönüşmesi, ahırdaki gıdığı yerini ölünün alması** (Kızıloğlu, 2013: 115, 118, 119, 119-120), karşımıza çıkan şekil değiştirme motiflerindedir. Bu durum, aynı zamanda cinlerin istedikleri zaman farklı bir şekle girebileceklerini de göstermektedir.

Anlatılarda cinlerin çoğunlukla insan şeklinde görüldüğü, sıklıkla kadın olarak tasvir edildikleri, ancak kadınlara erkek, erkeklere ise kadın şeklinde görüldükleri de olmaktadır. İnsan şeklinde görünmesi, çoğunlukla tanıdıkları biri olarak bireylerin karşısına çıkması, halkın mitik hafızasında cinlerin insanlarla yakınlık kurma isteğinden, bu sayede onları kendilerine yaklaştırarak kendi dünyalarına kolaylıkla çekebilmeleri düşüncesinden kaynaklanabilir.

Cinlerin çeşitli erkek ve kadın şekline girip görüldüklerine dair hadisler de vardır (Ateş, 2002: 125). Bu kadın ve erkek tasavvurlarında kişiye bir yakını, sevdiği birinin şeklinde görünme durumları oldukça yaygındır (Keser, 2017: 117). Cinlerin antropomorf² olarak tasvir edildiği efsanelerde kadın tasavvurları arasında şunlar yer almaktadır: **Cin karısı, kız, çarşafı kadın, elinde yanmakta olan bir odun tutan genç bir kadın** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 109-110, 111, 112, 120, 125, 126), **uzun boylu, uzun saçlı, korkunç bir kadın; kocaman memelerini omzuna atmış, dağınık uzun saçlı, iri yarı bir kadın** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 105-106, 119, 324; Sancak, 2008: 86-87), **sarışın güzel bir kadın; gür, karışık saçlı ve çekik gözlü küçük cin kızı** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 101, 102, 333), **su içinde yüzen bir kadın** (Özdemir, 2003: 150), **ağzı, burnu yamuk bir yaşlı**

² İnsan biçimli, insana benzer.

kadın (2013: 105), **çocuğun annesi, komşu kadın, çok güzel bir kadın, sarışın ve çok güzel dişi cin** (Kızıloğlu, 2013: 91-93, 110, 111, 109), **saçları altın sarısı, bir gözü diğerinden farklı, burnunun ucunda demirden bir şey, alnının ortasında yuvarlak mühür gibi bir şey olan sarışın, güzel bir kız** (Demir, 2019: 55). Kadın tasvirlerinde cin, anlatıların bir kısmında güzel, bir kısmındaysa çirkin bir şekilde görünürlük sağlamaktadır. Bireyin zihin dünyasında güzel olarak karşımıza çıkan cinlerin karşı tarafı güzelliğiyle etkilemeye çalıştığı, çirkin olanların ise korkutma amacıyla çirkin göründükleri düşünülebilir. Bu noktada kişinin ruh hali hangi varlığın etkisine açıksa gördüğü şeyi ona uygun tasarlama yoluna gitmesi de akla yatkın durumlardandır.

Erkek olarak tasavvur edildiği anlatılarda cinler: **Genç bir delikanlı** (Ekmekçi, 2020: 76), **kısa boylu, esmer, sakallı ve korkunç bir ihtiyar** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 348), **sakallı bir dede, takım elbiseli yakışıklı bir delikanlı** (Kızıloğlu, 2013: 84, 85, 114), **bir metre boylarında uzun sakallı bir adam** (Çobanoğlu, 2003: 92), **kefen gibi bir elbise giymiş, ak sakallı bir adam; yabancı bir adam** (Türkmen, 2017: 169, 172, 178), **yaşlı bir adam** (Polat, 2020: 104) şeklindedir. Erkek şeklindeki cinlere bakıldığında genellikle her yaştan karşımıza çıkabildiği, bilhassa metinlerde sakallı olarak tasvir edildikleri söylenebilir. Cinlerin cinsiyete göre kadın veya erkek şeklinde görünme sayısına bakıldığında kadın şeklinde cinlerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Cinler bebek veya çocuk ve cüce şeklinde de tasvir edilmektedir: **Cüce görünümünde** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 342, 370, 371; Sancak, 2008: 88), **kambur, cüce ve başları külahlı** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 103; Dündar, 2021: 103, 108), **sakallı küçük insanlar, küçük adamlar, çocuk grubu** (Kara, 1993: 84-86), **çocuk** (Kızıloğlu, 2013: 84-85; Dündar, 2021: 103; Yeloğlu, 2009: 496), **bebek** (Polat, 2020: 100; Yeloğlu, 2009: 437) görünümünde cinlerin varlığına inanılmaktadır.

Tüm bunların dışında genel insan görünümünden başka (Koçer, 2006: 141-142; Seyidoğlu, 2005: 218; Seyidoğlu, 2005: 213), **zaptiye** (Demir, 2013: 78, 81), **bekçi** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 327, 328), **jandarma** (Gökşen, 1999: 179; Demir, 2019: 65), **komutan** (Demir, 2019: 56), **polis, arkadaş** (Işık, 1998: 110, 112) **hizmetçi** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 379, 380), **eş** (Kızıloğlu, 2013: 86), **tanıdık biri** (Çobanoğlu, 2003: 99-101; Türkmen, 2017: 180), **köyden kimselerin kılığında, sakallı, eski elbise giymiş, başı sarıklı kişiler** (Kızıloğlu, 2013: 82, 92), **yeşil yüzlü, insana benzeyen ve eğlenen yaratıklar** (Gökşen, 1999: 110, 111), **yarı yürür, yarı**

uçar vaziyette insan suretinde (Yavuz, 2018: 178) şeklinde özel tasvirler de karşımıza çıkmaktadır.

İnsana benzetilmekle birlikte insandan farklı varlıklar olduklarını belirtmek için de ne erkeğe ne de kadına benzedikleri (Okuşluk, 1994: 160) üzerinde durulur. Cinlerin nasıl varlıklar olduğu tasvir edilirken **boyu bir kavak kadar yüksek; topukları önde, ayak parmakları arkada** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 107-108, 110, 111) **giyiniş ve kıyafeti insana benzemekte, fakat ayakları ters, eğri şekilde duran** (Alparslan, 2010: 392, 393; Gökşen, 1999: 184; Seyidoğlu, 2005: 175; Demir, 2013: 80; Çobanoğlu, 2003: 85-88; Kızıloğlu, 2013: 103, 104; 106-107, 112), **hızlı yürüyen, ayaklarının topuğu önde, parmakları arkada** (Helimoğlu, 1993: 327, 328), **burunlarında ara duvarı olmayan** (Keser, 2019: 57), **mavi gözlü, beyaz ehramlı olağanüstü yaratıklar** (Seyidoğlu, 2005: 212), **küçük küçük, başları sivri sivri** (Balaban, 2013: 653), **belden yukarısı kısa, aşağısı uzun değişik bir varlık; ayakları uzun, gövdeleri kısa; gözleri ateş çukuru, ağızları ince bir çizgi, dudakları görünmeyen** (Çobanoğlu, 2003: 90, 94, 106), **yüzleri, kolları, bacakları olmayan tuhaf varlıklar; elleri kesik kesik ve kanlı; sivri kafalı, sivri kulaklı, iri gözlü kara varlıklar** (Polat, 2020: 92, 97, 101), **kafasında kazan, ayakları geriye doğru; sarı ve uzun tırnakları olan uzun boylu bir yaratık; gözleri yüzünde olmayan** (Yavuz, 2018: 176, 184, 187), **üstü insan gibi, alt tarafı olmayan; üst tarafı insan, alt tarafı köpek** (Türkmen, 2017: 180, 181), **ayakları yumru şeklinde, parmakları olmayan; ayakları ve elleri kıllı, küçücük sakallı, cücenin küçüğü, çirkin varlıklar** (Yeloğlu, 2009: 431, 465) şeklinde tanımlanır. Söz konusu tasvirler arasında en yoğun şekilde karşımıza çıkan cinlerin ayaklarının ters veya eğri şekilde olmasıdır. Bu özelliğiyle cinlerin kimliği çoğu zaman açığa çıkar ve insandan farklı bir varlık oldukları anlaşılır.

Cinler efsane ve memoralarda çeşitli canlı veya cansız varlıklar şeklinde görünebilir ya da çeşitli nesnelere insanları korkutmak amacıyla dönüşebilirler: **Bir kıl olup lohusanın içeceği çorbanın içine giren cinler, ayakları yerde, başı gökte korkunç bir yaratık; esmer, iri yarı bir yaratık; kuru kafa, çirkin yaratık, bir suyun gözesi** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 104, 105, 122, 123, 205-206, 310, 311, 335, 336), **kefenle uzanmış cenaze** (Alparslan 2010: 386), **kuvvetli bir ışık** (Yağbasan, 2013: 173), **ışık alayı** (Yakın, 2017: 42), **ateş** (Dündar, 2021: 103), **alev** (Yeloğlu, 2009: 426), **yaban otu** (Büyükokutan, 2005: 195), **ağaç** (Işık, 1998: 112), **gözleri çarpık bir varlık** (Sancak, 2008: 85), **ateşten kavak** (Karadavut, 1992: 237), **küçük kefenli şeyler, minare uzunluğunda bir şey, mavi bir ışık,**

mevta (Kızıloğlu, 2013: 78; 115, 118-122), **üç kocaman kafa** (Yeloğlu, 2009: 422), **yerden göğe kadar uzanan siyah bir şey** (Polat, 2020: 208) şekillerinde de tasvir edilmektedir. Tüm bu sıra dışı şekiller, halk kültüründe cinlerin istedikleri şekle girebildiklerini örneklendirmektedir. Cin tasvirleri göz önünde bulundurulduğunda insan ve hayvan kılığına girebilmeleri, cansız varlıkların kılığına bürünebilmeleri, değişik kılıklara girerek insanları aldatmaları, bireyi sonu ölüme varabilen olumsuz sonuçlara maruz bırakmaları, kırsal mekânlarda, hamam gibi yerlerde dans etmeleri vb. açılardan Türk halk kültüründe şeytan telakkisiyle çok sayıda benzerlikleri bulunduğu (Çobanoğlu, 2009: 269-282) anlaşılmaktadır. Bu benzerlikte şeytanın Cinn adı verilen ateşten yaratılmış varlık topluluğuna mensup olması (Çobanoğlu, 2009: 271) akla getirilebilir.

4. YAŞADIKLARI VE BULUNDUKLARI MEKÂNLAR

Cinlerin bulunduğu mekânları değerlendirdiğimizde anlatılarda bu yerlerin ıssız ve pis, insan doğasına korkunç gelecek mekânlar olduğu görülmektedir. Tekinsiz mekânlar olarak nitelendirilen bu yerler, daha çok terk edilmiş, bireyin korku ve yalnızlık duyacağı mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinlerin insana tek başınayken göründükleri, bireyin başkalarıyla bir aradayken ortaya çıkmadıkları görülür. Bu durum, cinlerin ıssız, tekin olmayan yerlerde ortaya çıkma nedenini de açıklar niteliktedir. Cinlerin ortaya çıktığı mekânlar, bilhassa geçmiş dönemlerde kırsal hayatın şekillendirdiği yerlerdir. Değirmen, kuyu, mezarlık, mağara, ahır, yayla yolları, ormanlık alanlar, samanlık, ıssız tarlalar vb., kırsal hayatın getirisi olan yerlerdir. Bilhassa değirmen, çok sayıda efsane ve memoratta cinlerin bulunduğu mekânlar içerisinde yer alır.

Eşik olarak nitelendirilen mezarlıklar ise ölümlerin ruhlarının yaşadığı yerlerdir. Bu yerlerde yaşayan veya bulunan ruhların insanları yanlarına çekebileceklerinden korkulur. Bundan dolayı, belli vakitlerde mezarlıklardan geçmekten sakınılır. Zorunlu olarak geçmek durumunda kalanların ise yüksek sesle konuşmaları dua okuması veya adımlarını hızlandırması ölü ruhları kendilerinden uzak tutma isteğinin bir yansımasıdır (Aça, 2018: 14). Bu yerlerde cinlerin karşımıza çıkmasında ilk dikkat çeken durum, bireyin manevi bir boşluk, zafiyet içinde olduğu bir aşamada mezarlık gibi korku kültürünün en yüksek seviyeye ulaştığı ortamlarda birtakım olağanüstü haller yaşama ihtimalinin yüksekliğidir.

Bir diğer durum ise cinlerin yeraltıyla ve ruhlarla ilişkisini akla getirmektedir. Bu dünyadan öte dünyaya veya her iki mekân boyutunu da kapsayacak şekilde kullanılan karanlık dünyaya geçişin sembolü olan

mağara, köprü ve kuyu gibi mekânlarda cinlerin bulunması, mitik tasavvurun efsane ve memoralardaki yansımalarındandır (Sarpkaya, 2018: 194). Cinlerin yaşadıkları mekânların en başında yeraltı gelir. Westermarck, cinlerin asıl vatanının tam manasıyla yer altı olduğunu, fakat onların hiçbir yere bağlı olmadığını ve yeryüzüne çıkmayı çok sevdiklerini belirtir (Coşkunlar, 1962: 1). Bu nedenle yeraltı ile bağlantılı yerler de cinler ile ilişkili sayılmış ve bu yerlerden uzak durulması konusunda gayret gösterilmiştir. Yeraltından gelen sular, kuyular, mezarlıklar, ağaç dipleri ve mağaralar bu tür mekânlar arasındadır.

Mekân sayısının çeşitliliği ve çokluğu ise bize cinlerin her yerde bulunabileceğini göstermektedir. Eldeki metinlerden hareketle: **Çer çöp dolu, karışık, pis yerler; tenha ve uzak yerler** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 107-108, 165), **mezarlık** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 104-105, 322, 338, 339; Tekin, 2003: 85; Yüksel, 2011: 199; Sancak, 2008: 86, 88; Akkuş, 2018: 83; Türkmen, 2017: 181; Yeloğlu, 2009: 457), **mezarlık çevreleri** (Kızıloğlu, 2013: 116-117; Yavuz, 2018: 177; Türkmen, 2017: 144, 178), **iki mezarlık arası** (Yeloğlu, 2009: 440), **hamam** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 103; Acar, 2013: 208; Seyidoğlu, 2005: 173-174, 178; Çobanoğlu, 2003: 86; Yeloğlu, 2009: 452, 467), **değirmen** (Alpaslan, 2010: 386; Demir, 2013: 78, 79, 80, Kara, 1993: 88; Balaban, 2013: 534; Gökşen, 1999: 110, 111; Işık, 1998: 113; Emiroğlu, 1993: 271; Göde, 2002: 433, Kızıloğlu, 2013: 89, 107; Polat, 2020: 112; Polat, 2020: 103; Yeloğlu, 2009: 412), **kuyu** (Sancak, 2008: 92; Kurtoğlu, 2008: 102; Seyidoğlu, 2005: 211), **armut ağacının dibi** (Önal, 2003: 263, 264), **mağara** (Demir, 2013: 78, 81; Türkteş, 2012: 222; Helimoğlu Yavuz, 1993: 317; Bazancir, 2010: 87; Sancak, 2008: 88; Kızıloğlu, 2013: 102, 105; Türkmen, 2017: 138; Yeloğlu, 2009: 412, 468), **besmelesiz pişirilen her yemeğin içi** (Kara, 1993: 85, 86), **ekmek kırıntılarının arası** (Polat, 2020: 82), **bazı tepeler** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 326), **su içleri** (Özdemir, 2003: 149, 150), **akarsu kenarları** (Türkmen, 2017: 169), **çeşme başları** (Gökşen, 1999: 179; Polat, 2020: 125; Türkmen, 2017: 175; Yeloğlu, 2009: 440, 457), **ıssız ev** (Işık, 1998: 117), **ağaçlar** (Yüksel, 2011: 197), **ağaç dipleri** (Demir, 2019: 59, 60; Güzel, 2016: 176), **banyo** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 370, 371; Sancak, 2008: 87; Çobanoğlu, 2013: 86; Polat, 2020: 122; Keser, 2019: 56; Yeloğlu, 2009: 424, 448), **ahır** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 370, 371; Kızıloğlu, 2013: 82, 86, 94-95, 99-101; Sancak, 2008: 84), **kiler** (Helimoğlu Yavuz, 1993: 340, 341), **eşik** (Seyidoğlu, 2005: 214-216), **ayla yolları, ormanlık alanlar** (Bazancir, 2010: 81, 82; Yeloğlu, 2009: 432), **yollar** (Sönmez, 1994: 394; Göde, 2002: 431; Kara, 1993: 84, 85; Kızıloğlu, 2013: 98), **ıssız, dağlık alanlar** (Sancak, 2008: 88, 89; Dündar, 2021: 102; Güzel, 2016: 176), **ıssız**

yerler (Sancak, 2008: 88; Karadavut, 1992: 237), **harabeler** (Sarıkaya, 2017: 59; Keser, 2017: 118), **kuyu** (Sancak, 2008: 84, 85), **türbenin etrafı** (Göde, 2002: 430), **ocak başı** (Göde, 2002: 435), **üç direğin arasında kurulu kazanın üzeri** (Seyidoğlu, 2005: 176, 177), **harman yeri** (Emiroğlu, 1993: 276), **merek** (Seyidoğlu, 2005: 212; Kızıloğlu, 2013: 83, 84, 87, 110), **kuytu bir yer** (Akkuş, 2018: 43), **fındık bahçesi** (Akkuş, 2018: 51), **yaylanın meydanı**, **ahırın yanındaki süt damı**, **dere civarları**, **parak**, **ağul**, **ahırdaki ineğin üzeri**, **bahçe**, **göl kenarları**, **dere kenarları**, **eski binalar**, **delikli taş**, **kimsenin olmadığı tarla vb. yerler** (Kızıloğlu, 2013: 83-85, 90, 104, 108-110, 112, 113, 118), **tarlalardaki barakaların üzeri** (Türkmen, 2017: 165), **bazı evler** (Kızıloğlu, 2013: 85; Çobanoğlu, 2003: 107; Polat, 2020: 126; Hallaç, 2017: 130; Keser, 2019: 57), **samanlık** (Balaban, 2013: 653; Yavuz, 2018: 184), **issiz tarlalar** (Balaban, 2013: 532-533; Türkmen, 2017: 178), **tuvalet** (Çobanoğlu, 2003: 87; Türkmen, 2017: 175; Yeloğlu, 2009: 409, 448, 479), **ormanlık alanlar** (Çobanoğlu, 2003: 90), **iki tepe arasında kalan dar yerler** (Polat, 2020: 103), **kül dökülen yerler; incir ağacının ortası** (Türkmen, 2017: 170, 173; Yeloğlu, 2009: 441, 468), **incir ağaçlarının altı**, **kalorifer dairesi**, **yurt** (Yeloğlu, 2009: 432, 474, 512), **eski hanlar** (Güzel, 2016: 174) cinlerin buldukları veya yaşadıkları mekânlar olarak gösterilir. Cinler genellikle bu bölgelerde kişinin bir yakını; komşusu, annesi, babası, kardeşi ya da arkadaşının sesiyle seslenir, bu şekilde o kişiyi kendine doğru çeker veya kendilerini bu mekânlarda gösterir ve kişide korkuya sebep olarak onların akli dengelerini kaybetmelerine, bayılmalarına, felç geçirmelerine veya ölüm vb. durumlara sebep olurlar.

5. BULUNMA VE ORTADAN KAYBOLMA ZAMANLARI:

Cinlerin eğlence ve gezmeleri daima hava karardıktan sonradır. Hava karardığı zaman (Önal, 2003: 258, 259), akşam vakti (Kara, 1993: 88; Kızıloğlu, 2013: 98), gece vakti (Demir, 2013: 78, 80; Gökşen, 1999: 110, 111), gün batımından gün doğumuna kadar (Seyidoğlu, 2005: 173-174), ikindi vakti hava kararmaya başlarken (Polat, 2020: 137), havanın epey karardığı bir vakit (Kızıloğlu, 2013: 113) cinlerin görüldüğü zamanlardır.

Cinlerin ortadan kaybolma zamanları ise genellikle gün ışıyındadır. Cinlerin gündüzleri dışarı çıkamadığına inanılmaktadır (Çobanoğlu, 2003: 114). Cinlerin kaybolma zamanı; sabah olup horozlar ötünce (Demir, 2013: 78; Dervişoğlu, 2016: 302; Yeloğlu, 2009: 456), ezan vakti gelince (Balaban, 2013: 532, 533), sabah ezanının okunmaya başlamasıyla (Gökşen, 1999: 184; Sancak, 2008: 89-90; Alpaslan, 2010: 392, 393), sabah namazına kadar (Kızıloğlu, 2013: 102-103, 108), sabah namazına yakın (Kızıloğlu,

2013: 106-107), güneş doğduğunda (Bazancir, 2010: 81, 82), sabah olup insanlar uyanınca (Seyidoğlu, 2005: 175) şeklinde belirtilir. Cinlerin sabah olup horozlar ötünce kaybolması şeklinde ifade edilen durumun sabah vaktiyle, aydınlıkla ilgisi olduğu gibi horozun şeytanı def etme, horozun yaşadığı eve şeytanın giremeyeceği vasfıyla (Çoruhlu, 2013: 182) da ilgisi düşünülebilir.

6. MÜKÂFATLARI

Anlatılarda cinler, gönüllerini hoş eden davranışta bulunanları ödüllendirirler. Cinlerin halk arasında en önemli faydaları, evlerdeki bereketi artırmaları yönündeki inanıştır. Kileri temizlemeyen, kendilerini rahatsız etmeyen ev sahibini, evin bereketini artırarak ödüllendirirler. Evde her şeyin bollaşması, hiçbir şeyin eksilmemesi sağlarlar. Cin çocuk neye dokunsa onun bereketi artar. Kilerdeki her şeyi çoğaltırlar (Helimoğlu Yavuz, 1993: 165, 333, 340, 341). Evin bereketini artırır, aileyi varlıklı yaparlar (Sancak, 2008: 85; Helimoğlu Yavuz, 1993: 340, 341).

Cinlerin kendilerine yardım eden insanları ödüllendirmek için onlara soğan ve sarımsak kabuğu verdiği bilinmektedir. Bu soğan ve sarımsak kabukları eve götürüldüğünde ya da gün ışıdığı anda altına dönüşürler. Bazen tersi bir durumla da karşılaşılır. Altın olarak verilenler sabah vakti soğan, sarımsak kabuğuna dönüşebilir. Bu durum genellikle insanların yaşadıkları olayı başkalarına anlatması halinde ortaya çıkmaktadır. Soğan ve sarımsak kabuğu cinlerin parasıdır (Helimoğlu Yavuz, 1993: 100; Alparslan, 2010: 392, 393). Sevinen cinler ebenin eteğini soğan ve sarımsak doldururlar (Helimoğlu Yavuz, 1993: 100). Soğan kabukları altına dönüşür (Balaban, 2013: 534-535; Çobaoğlu, 2003: 115). Doğurduğu çocuğa altından bir beşik hediye ederler. Cine doğum yaptıran kadını cinler altınla ödüllendirir. Kadın, cinlerin çocuğunu doğum yaptıınca cinler ona hediye verirler (Işık, 1998: 111, 114, 115). Kendilerine yardım edenlere altın vermektedirler (Polat, 2020: 123). Yine gelin ve damada takılanların para ve altın yerine soğan kabuğu olması (Alparslan, 2010: 392, 393), soğan kabuklarının altına dönüşmesi (Balaban, 2013: 534, 535; Sancak, 2008: 89-90), giderken altın bırakmaları, her gece yastık altına bir altın koymaları (Helimoğlu Yavuz, 1993: 101, 102, 112-113), anlatılanlara inanmayanlara cepteki altının delil olarak gösterilmesi (Alparslan, 2010: 392, 393) durumları da cinlerin altın gibi değerli madenlere sahip olduklarına dair anlatılardandır.

Sihirli mühür armağanı da cinlerin insanlara verdiği hediyeler arasındadır. Cinlerin nal şeklinde demirden sihirli bir mühür armağanları

vardır. Bu mühüre kim sahip olursa cinler ona kötülük yapamazlar (Helimoğlu Yavuz, 1993: 125-126).

Cinlerin mükâfatlandırma yollarından bir diğeri, sırttaki kamburu yok etme özelliğidir. Sevdikleri kambur adamın kamburunu yok ederler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 103). Cinlerin yaptığı yemekten yiyen kambur adama mükâfat olarak kamburunu alarak yükten kurtarırlar (Işık, 1998: 120). Cezalandırdıkları oğlanı yere yatırıp sırtını tepeleyerek bir daha içki içmemesi ve cintaşına işlememesi şartıyla serbest bırakırlar (Gökşen, 1999: 139, 140).

Cinle evlendikten sonra kişinin bütün işleri hallolur (Işık, 1998: 107). Akıl hastaları, cinlerin bulunduğu mağarada cinler tarafından iyileştirilir (Sancak, 2008: 88). Kendilerine iyilik yapanlara zarar vermezler (Kızıloğlu, 2013: 99-100). Cinler zor durumda olduklarında kendilerine yardım edenleri mükâfatlandırır. Onlarla iletişim kurularak kayıplar bulunabilir (Çobanoğlu, 2003: 114, 115). Efsane ve memorat metinleri, cinlerin olağanüstü birtakım özelliklere sahip olduğu ve bu özellikleriyle insanlara yardımda bulduklarını ortaya koymaktadır. Ancak metinlerde cinlerin insanları mükâfatlandırmasından ziyade onlara zarar verme özelliğiyle daha fazla görünürlük sağladıklarını ifade etmek gerekir.

7. CEZALANDIRMALARI

Efsane ve memoratlardan hareketle cinlerin insanlarla bazen iyi bazense kötü ilişkiler kurdukları anlaşılmaktadır. Kızdırılmamaları veya kendilerine bir kötülük yapılmaması durumunda genellikle zarar vermemektedirler. Cinlerle kurulan ilişkinin seyrine baktığımızda çoğunlukla kötü bir ilişki kurulduğu görülmektedir. Onlara meydan okuyanları, herhangi bir nedenle onları kızdıranları, çarpmak, sakatlamak, dil tutulması, bayılma, hatta ölümle cezalandırırlar. Cinlerle temas eden kişilerin bedenlerinde ve ruhsal durumlarında meydana gelen rahatsızlıklardan biri, konuşamama, dil tutulmasıdır. Korkudan konuşamamak (Kara, 1993: 87), cinlerden korkanın dilinin tutulması ve çocuğunun olmaması (Çobanoğlu, 2003: 89; Helimoğlu Yavuz, 1993: 318, 327, 328, 334, 335), otuz kırk gün dilsiz kalan kişinin sonunda ölmesi (Kara, 1993: 86), küfür edenin dilinin tutulması (Büyükokutan, 2005: 194), görünmeyen varlıklar tarafından hırsızlıkla suçlanan adamın lal olması (Seyidoğlu, 2005: 176-177), genç geline saldırınca gelinin dilinin tutulması (Sancak, 2008: 86-87), küçük abdestini çamaşırları yıkamak için kullandığı küle yapan kadına oracıkta inme inmesi, konuşamaz olması (Yakın, 2017: 143), anlatılarda rastladığımız cinlerin cezalandırmaları arasındadır.

Cinlerin olumsuz davranışlarda bulunan kişilerin ya da sevmedikleri kişilerin sırtını kamburlaştırması da onların bir diğer özelliğidir. Tekinsiz bir mekânda işeyen gencin bayılması sonrası uyandığında sırtının kamburlaşması (Gökşen, 1999: 139, 140), kendilerini kandırmak isteyen kambur adama bir kambur da cinlerin yüklemesi (Işık, 1998: 120), sevdikleri kişinin kamburunu sevmedikleri kişiye yüklemeleri (Seyidoğlu, 2005: 173-174), cinlerin kendi söylediklerinin yanlısını çıkararak kambur adamın sırtına bir kambur daha yükleyerek onu aralarından kovması (Helimoğlu Yavuz, 1993: 103), kamburlukla cezalandırma nedenlerindedir.

Halk anlatılarına bakıldığında cin çarpması olayının insanların cinleri kızdırması sonucu cinlerin öfkelenerek insanları çarpması, bir bakıma onları cezalandırması şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Halk anlatılarında rastlanılan cin çarpması vakasının çeşitli sebepleri vardır. Bu sebeplerden en başta geleni cinlere zarar vermek, onların canını yakmak ve herhangi bir şekilde onlara saygısızlık etmektir. Berna Kolot, halk arasında cin çarpması ve nedenlerini akşam vakti tekinsiz mekânlarda gezmek, cinlere zarar vermek, cin düğünlerine denk gelmek vb. (Kolot, 2021: 146-152) şeklinde açıklar. Cinler, çoğunlukla gece vakti farklı şekillere girip korkutarak, çarparak, sakatlayarak insanları cezalandırmaya, onlara zarar vermeye çalışır, bu şekilde intikam alırlar. Bilhassa kendilerini rahatsız edenlerin çarpıldığına inanılır. Bu duruma engel olmak için halk arasında çok sayıda uygulama vardır. Akşam ezanından sonra dışarı pis su, sıcak su dökülmemesi, dışarıda hacet giderirken “destur” diyerek izin istenmesi, yatakta yemek yenmemesi vb. pratikler bunlar arasındadır. Cinler, insanı ensesinden üfürerek cin çarpmasına sebep olurlar (Seyidoğlu, 2005: 214-216). Cinler tarafından çarpılma (Balaban, 2013: 533) nedenleri arasında; lavaboya, tuvalete, yerdeki deliğe kaynar su dökmek (Özdemir, 2003: 152; Keser, 2019: 58; Yeloğlu, 2009: 439), dışarı destursuz işemek (Polat, 2020: 155), soğan ve sarımsak kabuklarını yakmak (Çobanoğlu, 2003: 114), kuyuya besmelesiz yaklaşmak veya ekmek artığı atmak (Seyidoğlu, 2005: 211) yer alır. Kadının biri çocuğunun dışkısını sabah olmadan dışarı serpmesiyle pislik üzerine sıçrayan ecinninin bu sebeple çocuğu çarpması, bundan dolayı çocuğun başının hep sağda veya solda kalması (Tekin, 2003: 85), cinlerin sahiplendikleri hazineleri almak için insan kurban edilmesi gerektiği, aksi halde almak isteyenleri çarpmaları (Gökşen, 1999: 197), korudukları hazineyi almak isteyenleri çarpmaları (Göde, 2002: 442), arabayla üzerinden geçtiği cinlerin hocayı çarpması (Kızıloğlu, 2013: 101) çirkin cin kızlarının düğünü çarşambaya denk gelen gelini çarpması (Sancak, 2008: 83) vb. pek çok sebep cinlerin insanları çarpma nedenleri arasında yer

alır. Çarpılma nedenleri genellikle bireyin yapmaması gereken bir eylemde bulunması üzerine, cinlerin bireyi cezalandırması sonucundadır.

Ölümlerle cezalandırılma da cinlerle iletişim kuran, cinlere zarar veren kişilerin başına gelen sonuçlardandır. Cinlerin adamı öldürmesi (Özdemir, 2003: 150; Sancak, 2008: 87), evine gelen adamın kırk gün sonra ölmesi (Kızıloğlu, 2013: 102), adamın kedi kılığındaki cini fırlatıp atmasıyla 40 gün sonra sebepsiz bir şekilde ölmesi (Yüksel, 2011: 199), insanlara yakalanan ve onlara hizmet eden cinleri diğer cinlerin ölümle cezalandırması; köle olup daha sonra serbest bırakılan cini diğer cinlerin öldürerek cezalandırması; yalanı ortaya çıkan ebeyi cinlerin korkutarak ölümüne neden olması; (Helimoğlu Yavuz, 1993: 324, 333, 354-355), cinlere ateş etme sonucunda merminin ateş ettiği cinin ölmesi durumunda ateş edenin de öleceği (Kızıloğlu, 2013: 102), kendisiyle evlenmek istemeyen veya birlikte olmak istemeyenleri ölümle cezalandırmaları (Çobanoğlu, 2003: 111), cinlerin sırlarını açığa çıkaran kadının ölmesi (Kızıloğlu, 2013: 83), cinin annenin ve çocuğun yanına gelmesiyle çocuğun ölüp annenin aklını kaybetmesi; annenin ciğerini çekip bebeği çarparak öldürmesi; bebeğe dokunması durumunda bebeğin ölmesi (Helimoğlu Yavuz, 1993: 118, 121, 124) durumları ölümle cezalandırmaya örnek teşkil etmektedir.

Halk demonolojik görüşlerinde her türlü hastalık ve zararın karanlık dünya güçleri olan şeytanlar ve cinlerle ilişkili olduğu düşünülmüştür (Beydili, 2005: 131). Anlatılarda cinlerin çok sayıda zarar verme, cezalandırma durumları söz konusudur: Bunlardan biri de korkudan bayılmadır (Kızıloğlu, 2013: 115-117; Demir, 2019: 58, 59). Bu tür bayılma, kırk gün boyunca bayılmak (Kızıloğlu, 2013: 91-92) gibi bir süre sonra normale dönme şeklinde olabilir. Duyulan ses sonucu korkudan ağzı eğilmek, bayılmak (Alparslan, 2010: 386), cinlerin çocukları kandırarak ya da kaçıranca suda ya da kuyuda boğması (Sancak, 2008: 92), değirmene giden kişi bismillah demez ise cinlerin mısırın bereketini alması; gece yarısından sonra dışarıyı izleyen gelinin bebeğinin köpek yavrusu suretinde beşikte yatması (Demir, 2013: 78, 80), besmele çekilmeden konulan yiyeceklerden yararlanmaları (Balaban, 2013: 532, 533), ocaktaki sıcak külü boşaltan kadının besmelesiz iş yaptığı için aniden rahatsızlanması (Özdemir, 2003: 153), onun üzerine yattığı için adamı korkutmaları (Balaban, 2013: 534), cinlerin değirmenine giren ihtiyarın değirmenden sürüklenerek uçurumdan aşağı atılmaya götürülmesi; arkana bakmadan git diyen cinlerin sözünü dinlemeyen kadının eve geldiğinde aldığı otuz altının kömür haline gelmesi (Demir, 2013: 79, 80), eşinden ayrıldığı için eşinin ailesi tarafından büyü yaptırılan adamı cinlerin belden aşağı dövmesi (Büyükokutan, 2005:

193), bireyin aklını yitirmesi (Helimoğlu Yavuz, 1993: 322; Kızıloğlu, 2013: 81; Yeloğlu, 2009: 448, 452), kulakların az duymaya başlaması, sıtma olmak (Kızıloğlu, 2013: 102, 107), delirmek (Kızıloğlu, 2013: 118; Çobanoğlu, 2013: 86; Keser, 2017: 118), korku ve çarpılma düşüncesi (Kızıloğlu, 2013: 82), boğulmak (Kızıloğlu, 2013: 84, 85; Polat, 2020: 125, 146; Büyükokutan, 2005: 195; Demir, 2019: 59), kendi kendine gülmek; kendini bir yere kapatma; geceleri dışarıda dolaşmak, ahırda, merekte saatlerce oturmaya başlamak; kendi kendine konuşmak, aklını kaybetmek; ayağın tutmaması, şuurun gitmesi (Kızıloğlu, 2013: 90, 96-98), hastalanıp yatağa düşmek; ağızda eğilme, yamulma (Polat, 2020: 104, 111; Keser, 2017: 116; Demir, 2019: 58; Yeloğlu, 2009: 466), felç olmak (Türkmen, 2017: 138), ayağın topal olması (Acar, 2013: 207; Yeloğlu, 2009: 426), yere basamamak, zıplayarak yürümek (Demir, 2019: 63), kendi kendine bağırıp çağırmak; tabakları kırmak, her yeri dağıtmak (Polat, 2020: 144, 145), hayvan pisliklerinin arasında uyanma (Balaban, 2013: 534), ağızda büzülme, gözlerde irileşme (Çobanoğlu, 2003: 103), şaşılık (Yeloğlu, 2009: 433) cinlerle çeşitli nedenlerle iletişim kuran, cinlere zarar veren, onları gören kişilerin başına gelen olumsuz durumlardır.

Aynı zamanda başka çok sayıda sebep, cinlerin insanlar zarar vermelerine yol açar: Cinlerin vurmasıyla burnun eğrilmesi (Balaban, 2013: 651; Türkmen, 2017: 177), gözde tik oluşması (Yeloğlu, 2009: 442), orman yolundan geçerken korkan adamın gözüne cinlerin görünmesi (Çobanoğlu, 2003: 93), dinlenmek için mezarlığın yakınında oturan kızı çarpmaları sonucu koluyla bacağına tutmaması (Yavuz, 2018: 177), ekmek kırıntıları üzerine yatak serildiğinde cinlerin adamı bağlaması; kendileriyle evlenen cinler ölmedikçe bu durumdan kurtulamaması (Çobanoğlu, 2003; 2003: 108), yerlere dökülen ekmek kırıntılarını yemeleri ve ekmek kırıntılarının üzerine yatan çarpmaları (Keser, 2019: 58), ekmek kırıntılarının arasında oturan cinlerin kişiye görünmesi ve onu korkutması; atılan taş, cinlerin yuvasını bozunca cinlerin kadına musallat olması; arabasıyla bir cini ezen kişiye cinlerin musallat olması; yuvarlanan taşın cinlerin üstüne düşmesiyle cinlerin adamın içine kaçması; gece vakti balkondan dışarı sıcak su dökünce kişinin rahat uyku uyuyamaması, boğulduğunu düşünmesi; yanlışlıkla cinlerden birinin bacağına kesen kadını cinlerin cezalandırması; sıcak suyu bahçeye dökünce adamın geçici olarak ayağının ters dönmesi; uzun süre banyo yapıldığında ya da destursuz banyo yapıldığında cinlerin musallat olması (Polat, 2020: 82, 94, 104, 111, 112, 116, 127, 157), kişinin dışkıının üzerinde yaşayan cinlere basınca çarpılması, cinlerin üzerine işeyen adamı bağlayarak idrara çıkamamayla cezalandırma (Demir, 2019: 61, 63), cinin kendini mağaraya hapsedenlerin her birini bir belaya uğratarak intikam alması;

oğlanın kolunu tutup soru sorması üzerine cinin ona belasını bulacağını söylemesi; bebeği kaynayan süt kazanına atmak; cinle evlenmek istemeyen insanı diğer cinlerin saldırarak her on beş günde bir dövmeleri ve bu işin beş yıl boyunca sürmesi; her gece altın getirdiğini söyleyen cinlerin sırrını ablasına söylemesi üzerine bir daha altın getirmemekle cezalandırma (Helimoğlu Yavuz, 1993: 101, 102, 105, 106, 101, 102, 111-113), mollanın okumasıyla soyunan kızın yalvarmasına dayanamayan biri “molla bırak o da kalsın” der demez hepsinin birden çarpılması ve kendilerini sabahleyin derenin içinde bulmaları (Kara, 1993: 70), gece vakti kuyudan su çekildiği takdirde kuyudan cinlerin çıkacağına inanılması (Kurtoğlu, 2008: 102), dua okunması gereken yerden geçerken okumayan hocayı cinlerin sahiplenmesi; total cinin kendisinin üzerine taşı düşüren çocuğa kötülük yapması ve çocuğun hastalanması; adam cini (ağacı) hızarla kesince cinlerin adamı yargılaması (Işık, 1998: 98, 105, 112), cinin ev sahibine yaptığı bedduanın yerine gelmesi; varlığını başkalarına söyleyen evin hanımını cinin cezalandırması ve evin yoksullaşması; başına sihirli külah giydirilen adamın büyülenmesi; cinlerin evini pis tutanların başlarına türlü felaketler getirmesi (Helimoğlu Yavuz, 1993: 320, 340-342, 370-371), eğer besmele çekilmezse cinlerin geceleri gelip kapıları açarak yağları, kavurmaları alıp götürmesi (Bazancir, 2010: 79, 80), cinin ev halkına beddua etmesi; varlığına inanmayan adamın gözüne görünmeleri (Sancak, 2008: 84, 87), kendilerini görenlere cinlerin musallat olması (Göde, 2002: 430), cinleri biri gördüğünde ve cinlerden korktuğunda o kişinin türlü hastalıklara yakalanması (Kızıloğlu, 2013: 107), oğlan doğurduğu için kibirlenip gururlanan lohusanın ayaklarını yanan odunla yakmaları (Helimoğlu Yavuz, 1993: 120), destursuz bir şekilde cinlerin evine oturanın cinlerle evlenmek zorunda kalıp çocuğunun olması (Demir, 2019: 59), çocuğunun dışkısını sabah olmadan dışarı atan adamın çocuğunun çarpılması (Tekin, 2003: 85) gibi cezalandırma yöntemleri vardır.

Cinlerin cezalandırma nedenlerine bakıldığında; sırları ifşa edildiğinde, kendilerine zarar verildiğinde (ateş etmek, yuvarlanan taşın üzerlerine düşmesi, arabayla ezmek vb.), üstlerine pislik bulaştığında, kuyuya ekmek artığı atıldığında, soğan ve sarımsak kabukları yakıldığında, dışarı veya lavaboya pis, sıcak su döküldüğünde, dışarı sıcak kül döküldüğünde, uygun olmayan bir yere pislendiğinde, uzun süre banyo yapıldığında, kendileriyle evlenmek istenmediğinde, besmele çekilmeden bir şey yenildiğinde, bir yere giysi konulduğunda veya bir iş yapıldığında, unun üzerine yatıldığında, cinlerin yuvası bozulduğunda, gece vakti kuyudan su çekildiğinde, dua okunması gereken yerde okunmadığında, varlığına inanmadığında veya varlıkları başkalarına söylendiğinde, ev pis

tutulduğunda veya sadece onlardan korkulduğunda cinlerin cezalandırmasına veya zararına uğranabilmektedir. Cezalandırmaları arasında cin çarpması başta olmak üzere çoğunlukla bunun sonucunda ölüm, dil tutulması, kamburluk, akli dengeyi kaybetmek, kendi kendine konuşmak, ağızda eğilme, bayılma, topal kalma, delirme gibi durumlarla karşılaşmaktadır.

8. ÖZELLİKLERİ VE EYLEMLERİ

Bu olağanüstü yaratıkların özelliklerine bakınca; inanmalara göre, aynı insanlar gibi fakat insanlara görünmeden topluluk halinde, padişahlar ve beyler tarafından yönetilerek yaşarlar (Duvarcı, 2005: 131; Kızıloğlu, 2013:116; Balaban, 2013: 530, 531, 533). Cinlerin ellerinde taht gibi (tahtirevan) bir şey vardır ve üç harflilerin başı bunun üzerine oturmaktadır (Balaban, 2013: 532, 533). Cinlerin, insanların toplumsal düzenine benzer bir sistemde yaşam sürdüklerine inanılır. Köyleri vardır (Dündar, 2021: 104). Bu varlıklar insanlarla sıkı ilişkilere girebilir. Hatta insanlarla evlendikleri veya uzun süre birlikte yaşadıklarıyla ilgili birçok efsane anlatılmaktadır (Boratav, 2015: 88, 89; Kara, 1993: 87, 88; Kızıloğlu, 2013: 96-97; 111; Işık, 1998: 103; Özdemir, 2003: 151). Cinlerin erkek ve kadın cinsine sahip olduğu inancı yaygındır. İnsanlara âşık olup onlara isteklerini yapmalarını söylerler (Polat, 2020: 95; Polat, 2020: 98; Kızıloğlu, 2013: 81). Cinler arasında da evlenip çoğalmalar olur (Emiroğlu, 1993: 275). İnsanlar gibi doğum yaparlar, kadınları ve erkekleri bulunur (Demir, 2013: 79).

İyi ve kötülere vardır (Kızıloğlu, 2013: 110). Kâfir olanları ve Müslümanları vardır (Gökşen, 1999: 110, 111; Çobanoğlu, 2003: 105). Müslümanları kötülük yapmaya karşıdır (Gökşen, 1999: 110, 111). Müslüman olmayan veya İslâmiyet'i kabul etmeyen kötü olarak nitelendirilen cinler, insanların manevi yönden zayıf olduğu zamanlarda, onlara sıkıntı verip yanlış yola sevk ederler. Cinler, Sultan Süleyman tarafından Kaf Dağı'nın arkasına sürülmüştür ve insanlara kötülük eden cinler Kaf Dağı'nın arkasından kaçanlardır (Seyidoğlu, 2005: 176-177). Cinlerin Müslüman olmayan, kâfirlerinin şeytanlar olduğu dinî kaynaklarda ifade edilmektedir (Ateş, 2002: 100) Bu durumda genellikle insanlara kötülük eden cinlerin Müslüman olmadığı yönündeki inanış, insanlara zarar veren bu varlıkların şeytan olduğunu düşündürmektedir.

Cinler ateşten yaratılmıştır (Balaban, 2013: 649-650). Cinlerin ölümlü olduğuna ve her kılığa girebildiklerine inanılmaktadır (Bazancir, 2010: 81, 82). Cinler insanlardan bilgi öğrenmek amacıyla hareket etmekte, insanlar da istedikleri bilgileri vermektedir (Tekin, 2003: 84). İnsanlara hediye olarak verdikleri kömür parçaları altına dönüşür. Hazinesi

sahiplenirler (Gökşen, 1999: 110, 111, 197; Keser, 2017: 117). İnsanoğlu tarafından istenmediğini fark ettiğinde bir daha hiçbir insana görünmezler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 317). İnsanların kafasına külah koyduklarında insanlar da görünmez olur (Bazancir, 2010: 86-87). Cinlerin saçından kesip çocuğun koynuna konulmasıyla çocuk iyileşir (Sancak, 2008: 84).

Cinler çok ağır olurlar (Kızıloğlu, 2013: 109-110). Çok küçük deliklerden içeri girebilirler (Çobanoğlu, 2003: 93). Konuştukları dil, normal bir dil değildir (Çobanoğlu, 2003: 96), anlaşılmaz (Yeloğlu, 2009: 422). Çok maharetli, çalışırken hiç yorulmayan cinler vardır. Musallat olduğu kişilerin bazıları Türkçe ve İngilizce konuşurlar (Polat, 2020: 99, 112). Demir sesi duyduklarında korkarlar (Bazancir, 2010: 81, 82). Namaz kılmayı sevmezler, gelecekte haber verirler (Önal, 2003: 268, 269; Polat, 2020: 120). İnsanların içinden geçen düşünceleri duyabilirler (Bazancir, 2010: 83-84). İnsanlar gibi üşürler. Dereyi geçemezler (Kara, 1993, 84, 89). Sudan korkarlar ve ezanı duyunca ortadan kaybolurlar. Her söylenenin tersini yapar, köpekten ve ateşten korkarlar (Helimoğlu Yavuz, 1993: 318, 335, 336). Tezekle beslenirler (Sarıkaya, 2017: 59). Cinlerin değerli eşyaları at fıskısı ve soğan kabuklarıdır (Kızıloğlu, 2013: 114). Yiyecekleri eşek, inek pisliği ve soğan kabuklarıdır (Dündar, 2021: 102; Türkmen, 2017: 139, 175). İnsanlar gibi helva yaparlar, yemek pişirirler ve yerler (Balaban, 2013: 532, 533). Kendi yiyeceklerinden insanlara da ikram ederler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 312). Sadece hizmet ettiği âlime görünür, başkalarına görünmezler. Onların cezalandırmaları idam/ asmaktır (Seyidoğlu, 2005: 176-177, 217). Yakalanan cinler ev işlerinde insanlara yardım ederler (Bazancir, 2010: 83-84).

Cinlerin eylemleri arasında yer alan en birinci durum, düğün yapmalarıdır (Kızıloğlu, 2013: 109; Polat, 2020: 126; Önal, 2003: 258, 259). Anlatılara bakıldığında cin düğünlerinin akşam namazından sonra başlayıp sabah ezanına kadar devam ettiğine ve bu düğünlere denk gelen kişilerin besmele çekmez, dua okumazlarsa cinler tarafından çarpılacağına inanılmaktadır. Cinler, teneke çalınıp halay çekerler (Kızıloğlu, 2013: 109), tef çalıp türkü söylerler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 310). Davul-zurnaları vardır (Demir, 2013: 78). Davul zurna sesleri eşliğinde oynarlar, eğlenirler (Kızıloğlu, 2013: 80-81, 83; Alparlan, 2010: 392, 393; Bazancir, 2010: 82, 83, 87; Helimoğlu Yavuz, 1993: 103). Geceleri ıssız yerlerde (Sancak, 2008: 87), mezarlıkta düğün yaparlar (Sancak, 2008: 88). İnsanlar cinlerin düğünlere denk gelebilirler (Polat, 2020: 95; Dündar, 2021: 104, 109). İnsanlara kendilerini bir düğün alayı havasında davul, zurna sesiyle hissettirirler (Çobanoğlu, 2003: 98). Değirmende eğlence yaparlar (Demir,

2013: 79-80). Sık sık eğlence düzenlerler (Türktaş, 2012: 221, 222). Seçkin Sarpkaya, cinlerin davul, zurna çalıp oynamasını, müzik aletlerinin kötülenmesi veya müziğin şeytan icadı olduğu yönündeki inançların bir göndermesi olabileceği ihtimali üzerinde durur. Aynı zamanda düğünlerin, kaosu ve karmaşayı temsil etme bağlamında efsanelerde yer alabileceğini de dile getirir (Sarpkaya, 2018: 197). Bu bağlamda anlatılar, cinlerin insanların yaşadıklarına benzer bir hayat yaşadıklarından söz ederek yine onların da insanlar gibi düğün ve eğlencelerinin olabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda efsane ve memoralarda cin düğünlerine, eğlencelerine sıkça rastlanmasının bireyin muhayyilesinde zuhur eden birden çok olağanüstü varlığın bir arada görülmesini somutlaştıracak ortam oluşturma ihtiyacından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bundan başka cinlerin çok sayıda eyleminden söz edilebilir. Sabah ezanı okunacağı zaman ezanın kulaklarına gelmeyeceği bir yere kaçarlar (Balaban, 2013: 654). Geceleyin çok tedirgin uyuyan kişinin, evlilik çağındaki genç kızların ellerini kınalarlar. İnsan şeklinde olan cinler, geceleri evde durmaz, dağ bayır gezer ve kendi âlemine giderler. Yalnız olunan zamanlarda insanlara görünürler (Polat, 2020: 82, 97, 98, 247). Genellikle insanlarla konuşmaları yasaktır (Helimoğlu Yavuz, 1993: 205-206). Kimlikleri ifşa edilince ortadan kaybolurlar. Çarptıkları kadına sabun yedirirler. İyi huylu cinler musallat oldukları kişiye yardım eder, onunla dertleşirler. Mutfaktaki tabak ya da bardakları kırarlar (Polat, 2020: 98, 116, 119, 126). Yemeklerin içine girerek tükürür ve pis ederler (Kara, 1993: 87, 88). Hazinesi korurlar (Türktaş, 2012: 222). Simsim oynarlar. Cinler ateşin etrafında havada dönerler. Adamı da aralarına alıp oynarlar (Balaban, 2013: 530, 531, 534).

Kendi aralarında konuştukları duyulur (Kızıloğlu, 2013: 106). Göründükleri kişiyle iletişime geçerler (Kızıloğlu, 2013: 115). Kişilere tanıdıklarının sesiyle seslenirler (Balaban, 2013: 647; Kızıloğlu, 2013: 122). Kişileri alıp gezdirirler (Kızıloğlu, 2013: 81). Çocuğa anne ve babasının, bir tanıdığının sesiyle (Büyükokutan, 2005: 194; Sancak, 2008: 92; Yeloğlu, 2009: 417), adama arkadaşlarının sesiyle seslenirler (Balaban, 2013: 534). Kişiyi kardeşinin sesiyle çağırırlar (Sancak, 2008: 87-88).

Cinlerin lohusa kadınlara ve bebeklere zarar vermesi, hatta onları öldürmesi eylemlerinden bir diğeridir. Bu durum, cinler/kötü ruhlar taifesinden olduğuna inanılan alkarsının özellikleriyle benzerlik göstermektedir. Cinler, lohusa bir kadını yalnız olduğu bir zamanda sepetin içine koyarak düğünlerine götürürler (Gökşen, 1999: 184). Yeni doğan çocukları öldürürler (Okuşluk, 1994: 160; Dünder, 2021: 108). Kötülük

yapan hain cin, anneyi ve bebeği öldürür. Lohusanın ciğerini çeker, bebeği de çarparak öldürürler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 205, 206, 348, 350). Kadına iki kez doğum yaptırır ve iki çocuğu da öldürürler (Işık, 1998: 111). Cinler anneyi çarparlar, bebeği de kendi bebekleriyle değiştirirler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 349). Ahırda yalnız bırakılan bebeği başka bir bebekle değiştirirler (Kızıloğlu, 2013: 81). Başucunda Kur'an olmayınca çocukları değiştirirler (Okuşluk, 1994: 88).

Besmelesiz bırakılan eşyaları köy köy gezerek toplarlar. Besmelesiz konulan evdeki elbiseyi, ahırdaki ineği kullanabilirler (Kızıloğlu, 2013: 83, 103). Giysileri besmelesiz dolaba asınca cinler sahiplenir (Işık, 1998: 98). Besmele çekilmeyen yiyeceklerden yer, besmelesiz bırakılan elbiseleri alarak giyer, eşyaları kullanırlar (Balaban, 2013: 532-533; Kara, 1993: 87; Seyidoğlu, 2005: 178, 213, 214; Dünder, 2021: 109; Dünder, 2021: 109).

Hayvanlara musallat olur (Polat, 2020: 109), atların üzerine binerek cirit oynarlar (Kızıloğlu, 2013: 86; Önal, 2003: 263, 264), atların yelelerini, saçlarını örerler (Kızıloğlu, 2013: 100, 106, 107). Cinlerin bu özellikleri de cin taifesinden olduğuna inanılan alkarısıyla benzeşmektedir.

Cinlerin diğer eylemleri arasında da birçok durum söz konusudur. Bu eylemler içinde şunlar yer alır: Islık çalındığında cinlerin yanına geleceğine inanılır (Kızıloğlu, 2013: 86). Cinler kadını götürüp gezdirerek geri getirirler (Görkem, 1987: 225). Kendi dediklerini yapmayanları sopayla döverler (Kızıloğlu, 2013: 110). Kötülük eden cini iyi cinler asar (Kızıloğlu, 2013: 110). Üstüne insan kokusu sinmiş cini diğer cinler öldürürler (Helimoğlu Yavuz, 1993: 351). Uzun süre namaz kılınmayan, dua okunmayan evlerde eşyaların yerini değiştirir, yangın çıkarırlar. İyi cinler kızdan sürekli ibadet yapmasını ister (Polat, 2020: 108, 134, 158). İnsanları Kur'an okurken dinlerler (Hallaç, 2017: 129). Cin adamın arkasından taş atar ve korkudan onun hastalanmasına neden olur (Helimoğlu Yavuz, 1993: 343). Çarşamba günleri düğün yapılırsa cinlerin kötülüğüne uğranılır (Sancak, 2008: 83). Cinler bir adamı götürüp ona köfte yedirirler (Tekin, 2003: 84). İnsanlara yardım etmek için tarladaki nohutları toplar, ev işlerini yaparlar (Türkmen, 2017: 141, 144).

9. CİNLERDEN KORUNMA/KURTULMA YOLLARI

Halk arasında cinlerden korunma adına en çok yapılan eylemlerden biri birtakım dualara başvurmaktır. Anlatılardan hareketle dua okunur okunmaz ya anında veya bir süre sonra bu tabiatüstü varlıkların ortadan kaybolduğu görülmektedir. Cinler, Allah'ın adının anılmasından korktukları, Kur'an okunmasından rahatsız oldukları için birtakım dualara

başvurulduğunda gözden kaybolur ve insanlara zarar vermezler. Kur'an'dan ayetler (Kara, 1993: 87, 88), Yasin-i Şerif (Kara, 1993: 88; Kızıloğlu, 2013: 108), Ayet-el Kürsi (Seyidoğlu, 2005: 214-216; Kızıloğlu, 2013: 86, 111, 112; Polat, 2020: 100), Fatiha (Çobanoğlu, 2003: 89; Sarıkaya, 2017: 85), Cin Duası; İhlas (Kızıloğlu, 2013: 92, 117), Nebe (Amme) (Sarıkaya, 2017: 85) okunanlar arasındadır. Birtakım duaları üç, yedi kez okumak da cinlerden korunmanın etkili yollarından biridir. Yedi defa Ayet-el Kürsi (Kızıloğlu, 2013: 88; Çobanoğlu, 2003: 88; Önal, 2003: 265; Yeloğlu, 2009: 427), üç İhlas ve bir Fatiha'yı besmele ile okumak (Çobanoğlu, 2003: 91; Yeloğlu, 2009: 399), üç İhlas üç Ayet-el Kürsi (Yeloğlu, 2009: 486) başvuru olan yollardandır. Yatarak dua etmemek de bu yollardan biridir (Yeloğlu, 2009: 413).

Cin çarpmasını önleyen duaları (Felak, Nas, Ayetel Kürsi) okuyarak cinlerin bulunduğu yerden geçmek (Akkuş, 2018: 51), Kur'an okumak (Seyidoğlu, 2005: 214; Koçer, 2006: 141-142; Yeloğlu, 2009: 413), salavat getirmek (Helimoğlu Yavuz, 1993: 107-108; Kızıloğlu, 2013: 98-99), tekbir getirip ezan okumak (Yeloğlu, 2009: 407), Hz. Muhammed hürmeti için af dilemek (Tekin, 2003: 85), dua etmek, okumak (Seyidoğlu, 2005: 231-214; Kızıloğlu, 2013: 116; Çobanoğlu, 2003: 87), Cuma geceleri çeşme başında mum yakarak dua etmek (Helimoğlu Yavuz, 1993: 205, 206), Fatiha suresini okumasını isteyen cinlerin dediğini yapmak (Polat, 2020: 81) da dinî pratiklerle cinlerden korunma ve onları kendinden uzaklaştırma yöntemlerindedir.

Besmele çekmek ise en çok başvuru olan yollardandır (Helimoğlu Yavuz, 1993: 110-111; Yağbasan, 2013: 173; Kara, 1993: 84, 86; Sönmez, 1994: 392; Emiroğlu, 1993: 271; Kızıloğlu, 2013: 99, 102; Balaban, 2013: 648, 650; Yavuz, 2018: 173; Dünder, 2021: 102, 103; Demir, 2019: 60, 61; Türkmen, 2017: 165, 178). Cinlerin besmelesiz konulan her şeyi kullandığı düşünülür ve onların her türlü etkisinden kurtulmak için besmele çekilir. Elbiseleri dolaba besmeleyle bırakmak (Kara, 1993: 87), sofraya oturunca besmele çekmek (Göde, 2002: 433), besmeleyle yemek yemek; kapıları besmele ile kapatmak; yapılan her şeyin besmele ile yapmak (Kızıloğlu, 2013: 89, 99-100, 103), yemek yerken besmele çekmek (Bazancir, 2010: 79-80) gerekir. Cinler besmelesiz her eve rahatça girebilmekte, besmele ile kilitlenen kapılara cinler asla girip çıkamamaktadırlar (Sarıkaya, 2017: 70). Besmelenin çekildiği ve temizliğin dikkat edildiği yerlerde cinlerin bulunmadığına inanılır (Çıblak, 1995: 213-214).

Çeşitli nesnelere yanında bulundurmamak da cinlerden korunmanın bir başka yolu olarak görülür. Lohusa kadını ve bebeğini cinlerden korumak için

lohusanın ve bebeğin etrafını kıl ip ile çevirmek, başucuna orak, Kur'an, hançer koymak, yatağının başına şiş, iğne ve bir demir parçası koymak, lohusanın yastığına çengelli iğne takmak, kırk gün içeceği suya iğne atmak, annenin yakasına çengelli iğne takmak (Helimoğlu Yavuz, 1993: 118, 121, 124, 346, 347) gerektiğine inanılır. Eski Türklerde kutsal sayılan demirin, tabiat ruhlarından korunmak amacıyla kullanılması, kötü ruhları kovduğuna inanılması (Çoruhlu, 2013: 38) düşüncesi bugün için de geçerliliğini korumaktadır. Cinin sebep olacağı zararlardan korunmak için uygulanan birçok pratik de bu durumu ortaya koymaktadır.

Ele demir parçası almak ve yalnız başına hiç sokağa çıkmamak (Helimoğlu Yavuz, 1993: 100), üzerinde tabanca taşımak (Çobanoğlu, 2003: 89), Kur'an taşımak (Kızıloğlu, 2013: 92), üstüne iğne takmak (Sancak, 2008: 83) da cinlere karşı alınan tedbirlerdendir. Ayrıca cinler silahtan (Kızıloğlu, 2013: 88; Dünder, 2021: 111; Türkmen, 2017: 177), metallerden (Polat, 2020: 104), demir sesinden (Bazancir, 2010: 81, 82) korkmaktadırlar. Yastığın altına demir bir şiş koyup cinlere saplamak (Polat, 2020: 120), içine ekmek konulan silah ateşleyerek cinleri vurmak (Gökşen, 1999: 110, 111), alınan tedbirler arasındadır. Elbiseleri cinlerden korumak için elbiseye iğne takılması (Sancak, 2008: 85), nal şeklinde demirden mühürü kullanarak bu mühürü bir kâğıda bastırıp lohusanın yatağının başına asmak (Helimoğlu Yavuz, 1993: 125-126), kâğıda muskalar yazarak üzerinde taşımak (Polat, 2020: 99; Göde, 2002: 434; Dünder, 2021: 107; Demir, 2019: 63; Türkmen, 2017: 177; Yeloğlu, 2009: 448), ahıra cinlerin gelmemesi için hocanın muska yapması (dua yazması) (Sancak, 2008: 84), cinlere karşı korunma yollarındandır. Doğum yapan kadının yatağının başına bir şişe dizilmiş 40 soğan konulur ve kadın kırk gün boyunca her sabah bu soğanlardan birini ısırarak dışarı atmazsa cin lohusanın ciğerini çeker, bebeğini de öldürür (Helimoğlu Yavuz, 1993: 346). Yine annenin ve bebeğin yatağına çörekotu serpmek de (Helimoğlu Yavuz, 1993: 350) cinlerden korunmak için alınan tedbirlerdendir.

Cinlerin erkekten korktuğuna (Polat, 2020: 100) inanılır. Bu bağlamda kocanın gelmesiyle cinin kaybolması, kocanın kapıda bastonunu üç kez yere vurması ve doğum yapan kadının yedi gün yalnız bırakılmaması (Helimoğlu Yavuz, 1993: 120, 124) karşımıza çıkan örneklerdendir.

Cinlerden korunma ve kurtulmaya dair çok çeşitli inanışlar mevcuttur. En küçük akarsudan karşıya geçemezler (Önal, 2003: 263, 264). Suyu (Karadavut, 1992: 237; Kızıloğlu, 2013: 80; Yağbasan, 2013: 173), köprüyü (Yağbasan, 2013: 173; Kızıloğlu, 2013: 108) geçemezler. Cinlerin dumansız ateşten yaratılmış olmaları, suyu geçememelerinde etkili olan

sebeplerden biri olarak düşünülebilir. Suyu geçememe durumu, Gülhan Atnur'un ifade ettiği üzere Türk dünyasında, Kazan Tatarlarının halk anlatılarında farklı bir tabiatüstü varlık olan Şürelî için de geçerlidir. Şürelî bir kişiyi kovalamaya başladığında, kişi bir akarsuya doğru koşup sıçrayarak ya da yüzerek karşıya geçerse Şürelî sudan korktuğu için ona bir şey yapamaz. Ancak Şürelî suyun kaynağını öğrenirse hızlı bir şekilde koşarak oradan karşıya geçer ve gelip kişiyi yine yakalar (Atnur, 2007: 27). Bu durum, Türk mitik tasavvurunda yer alan bazı tabiatüstü varlıkların çeşitli özelliklerinin benzerlik gösterdiğini, onlardan korunmak için alınan önlemlerin de bu açıdan benzer nitelikte olduğunu ve İslamiyetle birlikte bu tür inanışlarda önemli değişiklikler olmadığını ortaya koymaktadır. Cinlerden korunmak için dağlık ve ıssız yerlerden geçmemek (Sancak, 2008: 89), gece yatarken dua okumak (Büyükokutan, 2005: 193), arkaya bakmamak; cinlere yakalanmamak için bulunulan yerden koşa koşa geçmek (Kızıloğlu, 2013: 108, 110), evde yaşayan cinlere yemek vermek; duaları tepedeki ağacın altına gömmek ve kendisine seslenenlere dönüp bakmamak (Polat, 2020: 126, 132) bu yollar arasındadır.

Cinlerden korunmak ya da kurtulmak için başvurulan önemli yollardan biri de hocalardır. Kötü ruhlar ile mücadelede Allah dostu kişilerin, hocaların manevi gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. “Cinci hoca” veya “cindar” ya da “hüddamlı” denilen bu kişiler, emirleri altında tuttıkları bu varlıkları çağırıp onlarla çekişir; hastayı, sakatı sağaltmayı, bazen onlardan özür dileme bazen de onları korkutmayla gönüllerini razı ederek başardıklarına inanılır (Çobanoğlu, 2003: 84). Hocaların yazdığı muska, yaptığı dua vb. etkenler, tabiatüstü ruhlarla mücadelede dikkate alınmaktadır. Cinlerin isimlerini öğrenen hocanın o isimleri yakması (Polat, 2020: 116; Kızıloğlu, 2013: 81; Çobanoğlu, 2003: 112), 15 gün boyunca hocaya götürülen adamın cinlerden kurtulması (Kızıloğlu, 2013: 87, 88), hocanın cini dövmesi ve içine kaçan cinin adını öğrenmesi üzerine kişinin kurtulması (Polat, 2020: 104), hocanın kızı okuyup kıza muska yazması (Kızıloğlu, 2013: 107), suya dua okumak (Yeloğlu, 2009: 434), hocadan korkup kişinin içinden çıkması (Polat, 2020: 89), hocanın okuduğu suyu içmek (Demir, 2019: 61; Yeloğlu, 2009: 409) yapılan eylemlerdendir.

Lohusanın başının yedi gün beklenmesi ve uyunmaması, kurtların cin kızı parçalaması sonucu ondan kurtulma, gece vakti mezarlıktan geçmemek (Helimoğlu Yavuz, 1993: 99, 111-112, 121), gece yarısından sonra dışarıyı izlememe (Demir, 2013: 80), arkadan bağırması durumunda dönüp arkaya bakmamak (Kızıloğlu, 2013: 95-96), mağaranın önünden geçmemek (Helimoğlu Yavuz, 1993: 332), sabah olması (Demir, 2013: 79,

80), imsak vaktinin gelmesi (Çobanoğlu, 2003: 112), okunmuş su içmek (Balaban, 2013: 651-652), gece yatarken dua okumak (Büyükokutan, 2005: 193), sopa yemek, ışığın yanması (Kızıloğlu, 2013: 650- 651, 653), okunmuş taşları keçi kılığındaki cinlere atmak (Çobanoğlu, 2003: 91), ellerini uzattıklarında tutmamak; cinin söylediği suya girerek o sudan içmek (Polat, 2020: 106, 113), aygır ata binmek (Önal, 2003: 263, 264), çok çalışmak, dünya işleriyle meşgul olmak (Kızıloğlu, 2013: 106), doğan çocuğu korumak için ona kurt gibi vahşi bir hayvanın adını vermek (Polat, 2020: 120), bıçakla saçlarından bir bölük kesip saklamak (Keser, 2019: 56), Hz. Ali'nin bıçağı ile kesmek (Yeloğlu, 2009: 465), evin her yerine soğan ve sarımsak asmak (Yeloğlu, 2009: 478), cinlerden korunma yollarındandır. Dolayısıyla anlatılarda cinlerle her türlü bağı kesmek, onlardan kurtulmanın en etkili yoludur.

Göle taş atarken “cinler, periler çekilin yolumdan” denilmesi (Demir, 2013: 81), hamuru küçük küçük koparıp leğene atınca cinin kaybolması (Helimoğlu Yavuz, 1993: 331), cini yakalayan adamın onu bırakması sonucu cinin çevredeki insanları artık çarpmaması (Sancak, 2008: 86-87), köpek yavrusu suretine dönen bebeğin yapılan dua sonucu insan suretine dönmesi (Demir, 2013: 80) karşımıza çıkan durumlardandır. Anlatılarda cinlerden korunmanın diğer yolları şunlardır: Allah'ın adını duyunca zararsız hale gelirler (Seyidoğlu, 2005: 212). Köpek sesini duyan cinler ortadan kaybolurlar (Helimoğlu Yavuz, 1993: 334, 335). Hayvan seslerinden korkan bu varlıklar hayvan sesi duydukları anda kaçıp giderler (Ekmekçi, 2020: 77). Hazreti Muhammed hürmeti için af dileyen gencin dileği kabul olur (Tekin, 2003: 85). Kaldıkları mağara insanlar tarafından öğrenilince orayı terk ederler (Polat, 2020: 113). Kendilerinden korkmayana bir şey yapmazlar. Sırları açığa çıkınca kaybolurlar (Kızıloğlu, 2013: 91, 112, 116). İnsanlara kötülük yapan cinlerle karşılaşmamak için cuma geceleri çeşmenin taşında mum yakılarak dua edilir (Helimoğlu Yavuz, 1993: 205-206). Evde yaşayan cinlere yemek vererek onlardan kurtulabilir (Polat, 2020: 126). Sujun adındaki iğnenin adı söylenince cin korkup kaçır (Polat, 2020: 141). Kendisine musallat olan hastanın cinlerin ismini vermeleri durumunda çarpmadan kurtulurlar (Bazancir, 2010: 78-79). Kendisine ikram edilen yiyeceği yemeyenleri cinler terk etmektedir (Tekin, 2003: 84). Başından geçen olayları birine anlatan kişiye cinler bir daha görünmez (Gökşen, 1999: 110, 111). Sihirli tekerlemeyi söyleyince cinler kaybolur (Işık, 1998: 107). Okutulunca cinlerden kurtulurlar (Işık, 1998: 103). Görünmeyen bir el adamın başındaki külahı alınca büyü bozulur (Helimoğlu Yavuz, 1993: 342). Evin tüm lambalarını yakınca kaybolurlar (Yeloğlu, 2009: 428). Akşam saatinde şarkı söylenmemesi, ıslık

çalınmaması da onlardan sakınılma anlamında yapılan eylemlerdendir. Aynı zamanda bazı yöreler için geçim kaynağı niteliğindeki ürünlerde meydana gelen herhangi bir olumsuzluk da cinlerden bilinir. Örneğin Rize’de cinlerin geceleri çaylıklarda gezdiğine inanılmakta ve cinlerin çaylara zarar verdiğine ve bu yüzden çayların fazla büyümediğine inanılmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için de yörede bazı kişilerin çaylıkların başına kurdele bağladığı, çaylığa gübre atarken hoca çağırarak gübreyi okuttukları bilinmektedir. Cinlerden korunma, kurtulma yollarına bakıldığında bunda bilhassa dinî pratiklerin etkili olduğu söylenebilir. Bunun dışındaki durumlarda ise birtakım yerlerde bulunmamak, birtakım eylemlerden kaçınmak veya bazı pratiklere başvurmak gerekliliği hâsıl olmaktadır.

10. CİNLERİ YAKALAMA YOLLARI

Alkarısını yakalama şekline benzer olarak cini yakalarken de özellikle iğne kullanıldığı kaynaklardan hareketle anlaşılmaktadır. Çengelli iğneyi (firkete) üç harflinin yakasına yapıştırmak (Seyidoğlu, 2005: 176-177; Polat, 2020: 99) Omzuna, elbisesine iğne batırarak köle yapmak (Helimoğlu Yavuz, 1993: 324, 333, 335, 336; Sancak, 2008: 85). Ceketin yakasındaki toplu iğneyi saptamak (Türkmen, 2017: 144). Ceketinin sol tarafına iğne saplayarak yakalamak (Okuşluk, 1994: 160; Dündar, 2021: 109). Mağaranın ağzını örerek onu içeri hapsetmek; atın sırtına yapışmak; memesine iğne batırarak köle yapmak (Helimoğlu Yavuz, 1993: 101, 102, 105, 106, 379-380) gibi eylemler cinleri yakalama yollarındandır.

11. CİNLERİN KURTULMA YOLLARI

Çobana yalvarıp bir daha kimseye kötülük yapmayacağı konusunda söz vererek saç saklanan cin, saçının kesik parçasını bularak özgür kalır (Helimoğlu Yavuz, 1993: 105-106, 122, 123). Cinin kendisini bırakmaları durumunda kırk asır sülaleden kimseye dokunmayacağını söyleyerek serbest kalır (Okuşluk, 1994: 160; Dündar, 2021: 109). Omzundaki iğne çıkarılınca özgür kalır (Helimoğlu Yavuz, 1993: 324). Kendisine batırılan iğnenin çıkarılmasıyla serbest kalır (Sancak, 2008: 83). Efsanelerden yola çıkarak cinlerin eksik bir parçalarını bulduklarında, kötülük yapmama konusunda söz verdikleri takdirde yahut omzundaki iğne çıkarıldığında serbest kaldıkları görülmektedir.

12. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Efsane ve memoralarda karşımıza çıkan cinin bir tabiat ruhu olarak görüldüğü, bu metinlerde animizm, rit ve İslamiyet gibi eski-yeni unsurların iç içe geçtiği görülmektedir. En eski zamanlardan beri farklı inanç sistemleri

içerisinde var olup İslâmiyetle birlikte dinî bir dayanak kazanan ve bu kaynaktan da beslenen cinlerin, pek çok hayvanın şekline girebileceği düşüncesi ise Türklerin sahip olduğu animist düşüncenin yansıması olarak günümüzde de yaşatılmaktadır. İnsanların karşılaştıkları kişilere “ins misin cin misin?” diye sormaları, bu soruya masal gibi anlatım türlerinde de denk gelmesi ise karşılaşılan kimselerin biçim değiştirmiş bir cin olabileceği yönündeki düşüncenin dışı vurumudur.

Türk kültüründe tabiatüstü varlıklar içinde yer alan cinler, anlatılarda İslamiyet’i kabul edip etmeme, iyi ve kötülerinin bulunması, evlenme, çocuk sahibi olma, eğlenme, cinsiyetlerinin olması, toplu halde yaşama gibi özellikleriyle insanlara benzer bir yaşam sürmektedirler. Şekil değiştirme, gayptan haber verme, sıra dışı bir güce sahip olma vb. yönleriyle de olağanüstü bir varlık olma özelliği taşırlar. Bu nedenle de insanlar kimi zaman onlarla iletişim halinde bulunmuş veya bulunmak zorunda kalmış, çoğunlukla da zararlı etkilerine maruz kalmamak adına birtakım yöntemler deneyerek cinlerden uzak durmanın çarelerini aramışlardır.

Halk arasında bu tarz efsane ve memoraların belli işlevleri vardır. Bu işlevlerden en önemlisi korkuyu sağlamaktır. Bu korku, cinlerin ortaya çıktığı vakit olan karanlığın artmasıyla daha da belirginleşir. Korku, toplumların bazı değerlerinin gelecek nesillere güvenle aktarılmasını sağlayan önemli işlevlerden biridir. Bu tür anlatıların toplumu birçok açıdan yönlendirdiği ve korumaya çalıştığı muhakkaktır. Lohusaların ve bebeklerin sağlığına dikkat etmek, temizliğe önem vermek, geç saatlerde ıssız yerlerde dolaşmamak ve bu yerlerde karşılaşılan her varlıkla iletişim kurmamak, bazı tehlike arz eden işleri gece vakti yapmamak, kibirlenmemek, bu tür anlatıların insanlara verdiği derslerdendir.

Cinlerle ilgili efsane ve memoralara baktığımızda bu anlatıların birtakım mevzularda yasak koyma işlevinin belirgin olduğu görülür. Bu nevi tabiatüstü ruhlarla karşılaşmamak, onların zararına uğramamak için bazı eylemlerde bulunmamak, bazı davranışlardan kaçınmak gerektiğine dair efsanelerin yasak koyma işlevi oldukça belirgindir. Yasağın çiğnenmesi durumunda başa türlü felaketler geldiğini anlatılar sayesinde kavrayan bireyde, yasağa uyma yönünde bir eğilim ortaya çıkacaktır. Cinlerle ilgili anlatılan efsanelerin bir diğer işlevi, korumadır. Yani cinle ilgili anlatılar, tehlike barındıran yerlerden kişileri uzak tutma ya da değerli görülen hazine vb. eşyalara insanların yaklaşmasını engellemek gibi işlevler taşımaktadır. Benzer şekilde kadının fizik ve ruh sağlığının ciddi derecede etkilendiği lohusalık döneminde dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı, lohusayı koruma yönünde birtakım tedbirler alınması da efsane ve

memoraların koruma işlevlerindedir. Cinlerden korunmak için bireyi bazı dinî ve mistik pratiklere yönlendirmesi de bu tür anlatıların işlevlerindedir. Bireyi çeşitli tehlikelere karşı koruduğuna inanılan bazı dinî ve mistik pratikler sayesinde birey, dualar, muskalar vb. yoluyla tehlikelere karşı korunacağı güvenine sahip olarak yaşantısını sürdüreceğine inanmaktadır.

İslamiyet’le birlikte halk nezdinde varlığına dair dinî bir dayanağı olan cinlerle ilgili anlatıların yine cin taifesinden olduğuna inanılan alkarısıyla ilgili inanış ve pratiklerle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Cinlerin lohusalara, bebeklere zarar vermesi, atların üzerlerine binmeleri, demirden korkmaları, korunmak için lohusanın başucuna Kur’an vb. konması, iğneyle yakalanmaları, iğnenin çıkarılmasıyla kurtulmaları gibi durumların alkarısı inancıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bilhassa şekil özellikleri ve buldukları mekânlar dikkate alındığında cinlerin Türk halk kültüründeki şeytan tasavvuruyla da önemli benzerlikleri bulunmaktadır.

Metinlerden hareketle cinlerin eylemlerine baktığımızda bunların genellikle zarar verme, öldürme amaçlı olduğu anlaşılmaktadır. Cinlerden korunmak için yapılan pek çok pratik Türkiye sahasında benzerlikler göstermektedir. Aynı zamanda cinlerin şekil özellikleri, buldukları mekânlar, cezalandırma yöntemleri, eylemleri de benzerlik taşımaktadır. Bu durum, Türkiye sahasında halkın farklı maceralar yaşaması, farklı olaylarla karşılaşmasına rağmen ortak bir cin tasavvuruna sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Anlatıların Türkiye sahasında muhteva olarak benzerlik göstermesi, İslamiyet öncesi ve sonrası bazı unsurlarla iç içe olması, inanç ve kültür açısından zenginliğin göstergesidir. Aynı zamanda Türk halkının anlatılar üzerinden ortak bir ruha ve bilince sahip olduğunun da işaretidir.

13. SUMMARY

In oral culture, there are many narratives about beings with extraordinary properties and hidden powers, which are imagined in various ways but cannot be put into a definite form. These narratives, which contain elements of tradition, belief and culture, have a moral and social guiding effect on society. For this reason, the evaluation of such narratives helps to understand the society and to recognize the values and world of thought of the society. The belief in Jinn is a natural extension of a design of a mythological universe where the laws of nature are not yet known. Although this belief can be traced back to ancient times, as a name and concept, it is mostly related to narration, beliefs and practices within the framework of Islamic culture. There are many imaginations about jinn, which are among

the nature spirits that we encounter most frequently in legends and memoirs. It can be thought that the fact that the qualities and functions of jinn have been determined in terms of religion is effective in the abundance of these imaginations. In folk culture, jinn are divided into two groups. While some of them accept Islam and behave well towards Muslims, some of them do not accept Islam and engage in various activities to mislead, frighten and punish people. It is believed among the people that jinn appear to people in various forms such as goats, cats, dogs, lambs, chicks and snakes.

The general aim of the study is to determine and evaluate the jinn imagination and beliefs about jinn in the legends and memoirs compiled in the field of Turkey. While doing this, various master's and doctoral theses, academic books and articles have been used.

In this study, it has been tried to deduce the characteristics of jinn by referring to how the creatures called jinn, which leave deep traces in the imagination of the people and are a subject of belief, take place in our literature, how they are reflected in legends and memoirs, and what kind of jinn description is made among the people.

Although many studies have been conducted in Turkey on the "jinn" in legends and memoirs, they have generally focused on regions. In this study, all the characteristics of jinn have been revealed and how jinn are depicted not in a region but in the field of Turkey is emphasized. Therefore, in this study, the legends and memoirs on jinn are tried to be classified based on written sources, and the effect of jinn on the people, how they are shaped in the imagination of the people, and how this effect is reflected in our literature are handled.

Since the study covers Turkey in general, data has not been compiled from the field, but written texts such as theses and books, which cover the field of Turkey, have been used instead. In this context, the study has been put forward based on 380 memoirs and 260 legends included in a total of 44 works. While examining these works, previous studies on nature spirits have also been used.

The appearance of jinn in the form of animals is related to the fact that they are not human-like beings, but are identified with beings which are

close to human beings and which humans can see around themselves. It can be thought that a person tries to make visible the creatures that s/he does not see, wonder and should stay away from by embodying them. Even if the person is afraid, s/he wants to see the threat that worries her/him and to embody it. At this point, animals are among the forms that jinn can take, as they are different from human beings, but are among the creatures witnessed and seen most commonly in human beings' environment. Another reason is fear. Jinn, who appear in the form of animals and often try to communicate with humans, cause fear in people.

It is known that jinn mostly appear as human beings and are often depicted as women, but they also appear as men to women and as women to men. Appearing in a human form, mostly as someone familiar, may be due to the jinn's desire to establish closeness with people and thus to draw them into their own world.

When we evaluate the places where jinn are found, we see that these are the places which are desolate and dirty, and may be terrible for human nature. These places, which are described as uncanny, appear as mostly abandoned places where people will feel fear and loneliness and stay alone with themselves. It is seen that jinn appear to people when they are alone, but do not appear when two people are together. This situation also explains the reason why jinn appear in desolate and uncanny places. The places where jinn appear are the places shaped by rural life, especially in the past. These are the places such as mills, wells, cemeteries, caves, stables, highland roads, forested areas, barns, deserted fields, which rural life brings. In many legends and memoirs, especially mills are one of the places where jinn are found. The places connected with the underground were also considered to be related to the jinn and efforts were made to stay away from these places. Underground waters, wells, cemeteries, tree bottoms and caves are among such places. The diversity and multiplicity of the number of places shows us that jinn can be found everywhere.

Making noises or speaking loudly by passersby is also a reflection of the desire to keep dead souls away from people. The first thing that draws attention in the appearance of jinn in these places is the high probability of experiencing some extraordinary situations in places such as cemeteries

where the cult of fear reaches its highest level, at a stage where the individual is in a state of spiritual emptiness and weakness.

In folk culture, in order to be protected from jinn, it is necessary not to go to their frequented places, not to pollute the places they are in, and basmala is recited or various prayers are said to get rid of them. It is understood that jinn have sometimes good and sometimes bad relations with people. Unless they are angered or harmed, they are generally indifferent. When we look at the course of the relationship with jinn, it is seen that a bad relationship is mostly established. They punish those who anger or challenge them for any reason by striking, mutilating, tongue-tie, fainting, or even death.

Jinn can punish or harm people when their secrets are exposed, when they are harmed (by shooting, a rolling stone's falling down on them, crushing them with a car, etc.), when they get dirty, when bread scraps are thrown into the well, when onion and garlic peels are burned, when dirty and hot water is poured out or in the sink, when a bath is taken for a long time, when they are not desired to be gotten married with them, when something is eaten without reciting the basmala, when clothes are put on or when something is done, when one lays on flour, when the house of the jinn is disturbed, when water is drawn from the well at night, when the prayer is not said at the place where it is supposed to be said, when someone does not believe in their existence or their existence is told to others, when the house is kept dirty, or just when people are scared of them. Among the punishments, especially being struck by a jinn and consequently death, tongue-holding, hunchback, loss of mental balance, talking to oneself, bowing in the mouth, fainting, becoming lame, and going crazy are encountered.

One of the most common actions for protection from jinn is to say some prayers. It is seen that as soon as the prayer is said, these supernatural beings disappear either immediately or after a while. It can be said that religious practices are especially effective in the protection from or getting rid of jinn. In other cases, it is necessary not to be in certain places, to avoid certain actions, or to resort to certain practices.

It can be said that the Turks, who have converted more than one religion, have not completely erased the belief elements of the old religion when passing from one religion to another and continued to keep it alive within the belief patterns of the new religion. When we look at the legends and memoirs, it is possible to see the reflections of this situation. It is seen that jinn we encounter in the texts are seen as a nature spirit, and old-new elements such as animism, rite and Islam are intertwined in these texts. The idea that jinn, which have existed in different belief systems since the earliest times, have been formed by the personification of the dark world in the Turkish mythical imagination, are thought to be related to the dark world and the underworld, and have gained a religious basis with Islam, can take the form of many animals and insects is a reflection of the animist thought of the Turks and is still alive today.

14.KAYNAKLAR

- Acar, H. (2013). *Burdur efsaneleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Aça, M. (2018). Türk halk inanışlarında tekinsiz mekân algısı ve Doğu Karadeniz bölgesi memaratlarına yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 11 (55), 5-20.
- Akkuş, E. (2018). *Ordu efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Alpaslan, İ. (2010). *Ağrı efsaneleri*. İzmir: Birleşik Matbaacılık.
- Ateş, S. (2002). *İnsan ve insanüstü varlıklar ruh melek cin insan*. Y.y: Vatan Bağımsız Gazeteciler ve Yayıncılık.
- Atnur, G. (2007). Tatar halk anlatılarında şürelî tipi. *Millî Folklor*. Yıl: 19, Sayı: 73.
- Balaban, T. (2013). *Amasya efsane, menkabe ve memaratları (derleme-inceleme-metin)*. Yayınlanmış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Başarkanoğlu, L. (2010). *Nizip efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Bazancir, R. (2010). *Bingöl efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Beydili (Memmedov), C. (2002). Eski Türklerde gizli tabiat kuvvetlerine inanma (iye inancı). *Türkler*, Cilt 3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 330-337, 585-598.
- Beydili, C. (2005). *Türk mitolojisi ansiklopedik sözlük*. (Çev. Eren Ercan). Ankara: Yurt Kitap-Yayın.
- Boratav, P. N. (2015). *100 soruda Türk folkloru*. Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Büyükokutan, A. (2005). *Muğla yöresi Alevi Türkmenlerinin halk edebiyatı ve folklor ürünleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

- Çelik, C. (2011). *Türkiye Türkçesinde örtmece ve tabu kelimeler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs.
- Çıblak, N. (1995) *İçel efsaneleri üzerine bir araştırma/ inceleme-metinler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk halk kültüründe memoratlar ve halk inançları*. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2009). Türk halk kültüründe şeytan telakkisi üzerine tespitler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 2(3-4), 269-282.
- Demir, N. (2013). *Türk efsaneleri cilt 1-2*. Ankara: Edge Akademi.
- Demir, R. (2019). *Gaziantep memoratları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Dervişoğlu, M. (2016). *Edirne efsaneleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Duman, M. (2017). *Türk halk anlatmalarında olumsuz tipler- mit, destan, halk hikayesi-*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Duvarcı, A. (2005). Türklere tabiat üstü varlıklar ve bunlarla ilgili kabuller, inanmalar, uygulamalar. *Bilig*. (32), 125-144.
- Dündar, F. K. (2021). *Osmaniye yöresinde efsane ve memoratlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye.
- Ekmekçi, D. N. (2020). *Muş efsaneleri (inceleme- metin)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Emiroğlu, S. (1993). *Konya efsaneleri (inceleme-metinler)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Göde, H. A. (2002). *Isparta efsaneleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gökşen, C. (1999). *Giresun efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Görkem, İ. (1987). *Elazığ efsaneleri üzerinde araştırmalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Güzel, C. (2016). *Kırşehir'den derlenen efsanelerin retorik analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Hallaç, A. T. (2017). *Memorat türü ve Adana memoratları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Helimoğlu Yavuz, M. (1993). *Diyarbakır efsaneleri*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Işık, N. (1998). *Doğu Karadeniz efsanelerini derleme ve araştırma (Trabzon, Rize ve Artvin efsaneleri)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- İnan, A. (2013). *Tarihte ve bugün şamanizm materyaller ve araştırmalar*. (7. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kara, R. (1993). *Erzincan efsaneleri üzerine bir araştırma*. Ankara: y.y.
- Karadavut, Z. (1992). *Yozgat efsaneleri (inceleme-metinler)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Keser, A. (2017). *Nazilli bölgesi efsane ve memoratları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

- Kızıoğlu, M. (2013). *Tortum ve köylerinde derlenen memoratlar üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kolot, B. (2021). Halk anlatılarından örneklerle “cin çarpması” vakaları. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(86): 141-157.
- Kurtoğlu, M. (2008). *Urfa efsaneleri*. İstanbul: Fsf Printing House.
- Mehmet Şakir. (15 Ağustos 1933). Cinler ve periler. *Halk Bilgisi Haberleri*. (27), Yıl: 3, 83-86.
- Okuşluk, R. (1994). *Adana efsaneleri araştırması (derleme-inceleme)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Osan, M. (2006). *Kuzeydoğu Denizli yöresinde anlatılan efsaneler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Önal, M. N. (2003). *Muğla efsaneleri*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, Y. (2003). *Gaziantep efsaneleri inceleme-metin*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Polat, İ. (2019). *Türkiye sahası masal ve efsanelerinde korku kültürü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Polat, İ. (2020). *Memorat yapı, tasavvur ve metinler*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Sancak, N. (2008). *Mardin efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sarıkaya, D. (2017). *Ardahan efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Sarpkaya, S. (2018). *Türklerin şeytani masalları Türk masal ve efsanelerinde demonik varlıklar*. (3. Baskı). Ankara: Karakum Yayınevi.
- Seyidoğlu, B. (2005). *Erzurum efsaneleri*. İstanbul: Erzurum Kitaplığı.
- Sönmez, B. (1994). *Niğde efsaneleri (tahlil ve metinler)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Tekin, H. (2003). *Antalya bölgesi efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Türkmen, O. (2017). *Alaşehir yöresindeki efsane ve memoratlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Türktaş, M. M. (2012). *Denizli efsaneleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Westermarck, Edward. (1962). *İslam medeniyetinde puta tapma devrinden arta kalan ve kalıntı halinde yaşayagelen itikadlar: cin (iyi saatte olsunlar)*. (Çev. Şahap Nazmi Coşkunlar). Ankara: Yeni Matbaa.
- Yağbasan, K. (Y.), (2013). *Malatya efsaneleri*. İstanbul: Malatya Kitaplığı.
- Yakın, S. (2017). *Kütahya efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı.
- Yaltırık, M. B. (2013). Türk kültüründe hortlak-cadı inanışları. *Tarih Okulu Dergisi*. Yıl: 6, (16), 187-232.

- Yavuz, H. (2018). *Artvin ilçe merkez ve köylerinde derlenen memaratların söz varlığı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin.
- Yeloğlu, N. (2009). *Kütahya ve çevresinde memorat tasarımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yüksel, G. (2011). *Kastamonu efsaneleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bozok Üniversitesi, Yozgat.

Ek. 1. Türkiye Sahası Efsane ve Memaratlarında Cin Tasavvuruyla İlgili Tablo

Adlandırılma Biçimi	Tasvir			Mekân	Cezalandırma	Ödül
	İnsan Şekli	Hayvan Şekli	Diğer			
Andık	Ağzı, Burnu Yamuk, Yaşlı Bir Kadın	Altı Kafalı Ejder	Ağaç	Ağaç Dipleri	Ağzın Eğilmesi	Akıl Hastalarının İyileştirilmesi
Arap	Ak Sakallı Bir Adam	At	Alev	Ağaçlar	Ahırda, Merekte Oturmak	Altın Beşik Hediyesi
Bicik	Arkadaş	Ayı	Ateş	Ağıl	Aklını Kaybetme	Altın Hediyesi
Bizden Yeğler/ İyiler	Bebek	Buzağı	Ateşten Kavak	Ahır	Ayağın Tutmaması/ Topal Kalmak	Bütün İşlerin Çözümüne Kavuşması
Cinka	Bekçi	Civciv	Ayakları ve Elleri Kılılı, Cücenin Küçüğü Çirkin Varlıklar	Ahırdaki İneğin Üzeri	Bayılma	Evin Bereketini Artırmak
Concolos	Cüce	Deve	Ayakları Yerde, Başı Gökte Korkunç Bir Yaratık	Akarsu Kenarları	Bebeklerin Köpek Suretine Dönüşmesi	Kayıpların Bulunması
Çarşamba Karısı	Çarşafalı Kadın	Domuz	Ayakları Yumru Şeklinde, Parmakları Olmayan	Armut Ağacının Dibi	Beddua Etmek	Sırttaki Kamburun Yok Edilmesi
Eba	Çocuğun Annesi	Donbay	Bir Suyun Gözesi	Bahçe	Bireye Musallat Olmak	Sihirli Mühür Hediyesi
Ecın	Çocuk	Eşek/ Bir Ayağı Olmayan Eşek	Burunlarının Ara Duvarı Olmayan	Banyo	Boğulma	
Ecinni	Dağınık Uzun Saçlı, İri Yarı Bir Kadın	Güvercin	Çirkin Yaratık	Bazı Tepeler	Burnun Eğilmesi	
Gaipdenler	Eş	Hindi	Esmer, İri Yarı Bir Yaratık	Besmelesiz Pişirilen Her Yemeğin İçti	Cinlerle Evlenme	
Geçkin	Genç Bir Kadın	İnek	Gözleri Çarpık Bir Varlık	Çer Çöp Dolu Karışık, Pis Yerler	Çarpılma	
Gezer	Gür, Karışık Saçlı ve Çekik Gözlü	Kaplan Büyüklüğünde Kedi	Gözleri Yüzünde Olmayan	Çeşme Başları	Çocuğunun Olmaması	

	Cin Kızı					
Ibrık Kalfa	Hizmetçi	Katır	İnsan Kafası Büyükliğünde Sakal Gibi Kılları Olan Yılan	Değirmen	Dayak Yemek	
İbliz	Kambur	Keçi ile Tavşan Karışımı Yaratık	Kafasında Kazan, Ayakları Geriye Doğru Olan	Delikli Taş	Delirmek	
İfrit	Komşu Kadın	Keçi/ Oğlak/ Konuşan Keçi	Kefenle Uzanmış Cenaze	Dere Civarları	Dil Tutulması	
İli	Komutan	Kedi/ Kara Kedi/ Sarı Kedi/ Kedi Yavrusu/ Konuşan Kedi	Kuru Kafa	Dere Kenarları	Eylerden Çeşitli Eşyaları Alıp Götürmek	
İliyertemi	Polis	Keklik	Kuvvetli Bir Işık	Ekmek Kırıntılarının Arası	Fakirleşmek	
İnsanların Kullandığı Çeşitli İsimler	Saçları Altın Sarı, Bir Gözü Diğerinden Farklı, Burnunun Ucunda Demirden Bir Şey, Alnının Ortasında Yuvarlak Mühür gibi Bir Şey Olan Sarışın, Güzel Bir Kız	Köpek/ Beyaz Köpek/ Köpek Yavrusu	Küçük Kefenli Şeyler	Eski Binalar	Geceleri Dışarıda Dolaşmak	
İsmi Lazım Değiller	Sakallı İhtiyar/ Dede/Yaşlı Bir Adam	Kurbağa	Mevta	Eski Hanlar	Geçici Olarak Ayağın Ters Dönmesi	
İyi Saatte Olsunlar	Sakallı Küçük İnsanlar	Kuş/ Otuz Renkli Bir Kuş	Minare Uzunluğunda Bir Şey	Eşik	Gözlerde İrileşme	
Keruş	Sarışın, Güzel Bir Kadın	Kuzu	Önce Yılan Sonra Güzel Bir Kıza Dönen Varlık	Fındık Bahçesi	Hastalanıp Yatağa Düşmek	
Korkut	Tanıdık Biri	Öküz	Sarı ve Uzun Tırnakları Olan Uzun Boylu Bir Yaratık	Göl Kenarları	Hayvan Pisliklerinin İçinde Uyanmak	
Orak	Uzun Boylu, Uzun Saçlı Korkunç Bir Kadın	Örümcek	Üst Tarafı İnsan Alt Tarafı Köpek	Hamam	Hediye Edilen Altının Kömüre Dönüşmesi	
Öcü	Uzun Sakallı Bir	Sabah Dört Ayaklı Olup	Üstü İnsan Alt Tarafı Köpek	Harabeler	Hediye Götürdükleri	

	Adam	Gece Altı Ayaklı Olan Kuzu			Altınların Devamını Kesmek	
Piraboçuk	Yakışıklı Bir Delikanlı	Tavşan	Üstü İnsan gibi Alt Tarafı Olmayan	Issız Evler/ Bazı Evler	Her Yeri Dağıtmak	
Pirabok	Zaptiye	Tavuk/ Tüysüz Tavuk	Üstü İnsan gibi Alt Tarafı Olmayan	Issız Tarlalar	İdrara Çıkamamak	
Pirelik	Ağzı, Burnu Yamuk, Yaşlı Bir Kadın	Tilki	Yaban Otu	Issız, Dağlık Alanlar	İnsanlara Görünmek	
Pispatik		Yılan	Yarı Yürür Yarı Uçar Vaziyette, İnsan Suretinde Kişiler	İki Mezarlık Arası	Kambur Kalma	
Sayıp			Yerden Göğe Kadar Uzanan Siyah Bir Şey	İki Tepe Arasında Kalan Dar Yerler	Kendi Kendine Gülmek	
Sebi				İncir Ağacının Altı, Ortası	Kendi Kendine Konuşmak/ Bağırıp Çağırarak	
Tarlagazan				Kalorifer Dairesi	Kendini Bir Yere Kapatmak	
Uçuk				Kiler	Kişinin Bebeğini Süt Kazanına Atmak	
Umacı				Kimsenin Olmadığı Tarla Vb. Yerler	Kol ile Bacağın Tutmaması	
Üç harfliler				Kuytu Bir yer	Korkma	
Zurnacı				Kuyu	Kulakların Az Duyması	
				Kül Dökülen Yerler	Lohusanın Ayaklarını Yakmak	
				Mağara	Ölüm	
				Merek		
				Mezarlık/ Mezarlık Çevresi	Rahat Uyku Uyuyamamak	
				Ocak başı	Sıtma Olmak	
				Ormanlık Alanlar	Şaşılık	
				Parak	Yere Basamamak, Zıplayarak Yürümek	
				Samanlık	Yiyeceklerin Bereketinin Gitmesi	
				Su İçleri		
				Süt Damı		

				Tarlalardaki Barakaların Üzeri		
				Tuvalet		
				Türbenin Etrafı		
				Üç Direğin Arasında Kurulu Kazanın Üzeri		
				Yayla Yolları		
				Yaylanın Meydanı		
				Yollar		

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

